

6. 1890/1911-6, 8, 10-13

Manuscrisele trimise redacției și nepublicate sunt distruse. Scrisorile nepătate se refuză.

REDACTORI:
 DR. B. CONSTANTINESCU
 V. GR. BORGovan
 P. D. SEERANTIA
 A. DULFU
 ENIU D. BALTENU

LUMINĂ PENTRU TOȚI
 REVISTA PEDAGOGICĂ

TIPOGRAFIA SŢIELEOR, E. D. BĂLŢEANU
 BUCUREȘTI
 96, STRADA LIȘCANI, 96

d. 165 83

— Domnii abonați cari sunt în restanță, îi rugăm a plăti abonamentul. —

Un număr costă 1 leu și 50 bani.

C. 1464

ABONAMENTUL PE ANUL VI:

PE UN AN	12 LEI
PE ȘESE LUNI	6 >
PENTRU STREINATATE PE UN AN	15 >
> TERILE ROMANE LIMITROFE	6 FIORINI

Ediția de lux costă 20 Lei

REVISTA PEDAGOGICA „LUMINĂ PENTRU TOȚI“

APARE ÎN BUCUREȘTI, O DATĂ PE LUNĂ ÎN 64 PAG.

SUB CONDUCEREA UNUI COMITET

Compus din D-nii Dr. B. Constantinescu, V. Gr. Borgovan, Th. D. Speranția,
P. Gârboviceanu, P. Dulfu, A. Lupul-Antonescu și Eniu D. Bălteanu

CALEA MOȘILOR No. 138. — ABONAMENTUL PE UN AN 12 LEI

Cuprinsul N-rului 1, anul VI, 1—30 Iunie 1890.

	Pagina
Comitetul de Redacție	1
Știința la îndemâna tuturor. Scrisoarea a 25-a, „Acidul carbonic“ de E. B. BCU Cluj / Central University Library Cluj	2
Proiect de programă a studiilor școalelor primare urbane de ambe- sexe, (urmare)	7
Românii din Peninsula Balcanică, de V.	21
Influența muzicii asupra moralului școlărilor, conferință ținută în ziua de 25 Martie 1890 în localul institutului „Gherasi“, de PR. AL. POPESCU (Cernica)	30
Legea școlară, de E. B.	37
Primăvara (Lecțiune practică din „Invățămîntul intuitiv“) din Școala practică, de VAS. PETRI	52
Un local de școală, de PR. V. DIACONESCU, institutor în T.-Ocna	55
Cum se nasc ideile (după d-l Profesor RINN)	56
Didactica Magna, de <i>Amos Comenius</i> , tradusă în românește de P. GĂRBOVICEANU, doctor în filosofie, profesor la Seminarul central și de limba română la școala Normală a societății din București, (urmare) Principiul VII.	60

REVISTĂ PEDAGOGICĂ

Comitetul de Redacție al Revistei se compune din D-nii profesori :

Dr. Barbu Constantinescu

V. Gr. Borgovan.

Th. D. Speranță.

A. Lupul-Antonescu.

P. Gârbovicénu.

P. Dulfa.

Eniū Bálténu.

NB. Orică privește redacția și administrația se va adresa la subsemnatul director :

Eniū Bálténu, București.

STIINȚA LA INDEMÂNĂ TUTUROR ¹

Sau viața omului și a animalelor etc., scrisă în formă de epistole către o fetiță.

Scrisoarea a 25-a. „Acidul carbonic.“

Fetiță!

Astăzi, avem să facem cunoștință cu acidul carbonic, care nu este de cât o amestecătură de oxigen și de cărbune.

Ți-aș putea spune cum se face această combinație, care este un gaz sau, mai bine zis, un aer, căci vorba gaz este englezească și însemnează: *aer*.

Ți-aduci aminte că la ziua numelui tatălui tău, s'a bătut o sticlă de vin numit *Șampanie*? Mi se pare că ți-a dat să guști și te-a înțepat la limbă, nu este așa? Ai văzut cum a sărit dopul sticlei când i s'a tăiat sârma de fier? Ei bine, acidul carbonic a făcut să sară acel dop, căci acest gaz s'află închis foarte strins cu vinul de șampanie în acea sticlă. Běșicuțele ce sfărâiau în pahar, făcând acea frumoasă spumă albă, nu-era de cât acidul carbonic rămas în vin și care căuta să scape sub forme de běșicuțe; de aceea, dacă vei lăsa câte-va minute șampania în pahar, vei vedea că nu te mai înțepă la limbă. Cea ce înțepă la limbă în șampanie este tot acidul carbonic; căci acid va să zică *acru-ințepător* la limbă.

Acidul carbonic face și spuma de la bere și de la vinul nou. De asemenea, tot el face ca apa gazoasă și limonata gazoasă să sfărâe și să înțepe la limbă. Dar să ne ferim de acidul carbonic, căci pe cât este de plăcut la limbă și de binefăcător în stomac, pe atâta este de veninos, dacă intră în plămâni.

Știi cum se vaetă de durere de cap mămițica ta,

¹ Vezi numerile precedente ale anului V.

când calcă rufele tale. Ea zice c'a bătut-o mașina la cap. Ea stetese prea mult plecată d'asupra mașinei de călcat și cărbunii cari ard unindu-se cu oxigenul din aer, dau naștere acidului carbonic care intră în plămâni cu aerul ce respirăm și acolo puțin câte puțin otrăvește sângele. Sângele la rândul său otrăvește creierul și tot organismul omului.

Ai observat, că ușa sau fereastra camerei unde mama ta călca, era deschisă, nu esta așa? Aceasta pentru ca să intre aer rece de afară; dar în acea odaie este și o sobă sau o vatră, prin care ese acidul carbonic. Să mulțămescă ferestrei deschise și sobei, că s'a ales numai cu o ușoară durere de cap, care i-a trecut în câte-va ore, după ce a eșit afară la aer liber; căci, dacă n'ar fi deschis fereastra să intre aer și n'ar fi fost gura sobei să tragă afară din acidul carbonic, ar fi căzut jos de durere de cap; ba poate, doamne ferește, s'ar fi întemplat și alt-ceva mai rău. Negreșit că ai auzit multe persoane plângându-se iarna că le doare capul. De multe ori, aceasta provine din cauza că acele persoane fac prea cald în casă și acidul carbonic din sobă nu se duce tot pe coș afară. Dacă însă ai pune capacele când se află cărbunii în sobă, atunci tot acidul carbonic ce ese din cărbunii, s'ar amesteca cu aerul din cameră și ast-fel ar intra în plămâni, iar persoanele din cameră în câte-va ore n'ar mai putea ridica capul, ba poate ar rămânea chiar moarte, cea ce s'a întemplat familiei unui preot, când eū eram copil. În adevăr, vre unul din copii să servitoarea a pus capacele și peste noapte preotul simțind mare durere de cap, de abia s'a tirit până afară din casă și a strigat servitorii, cari aū scos afară din odaie patru copii, din cari doi aū putut fi deșteptați mai târziu, dar doi aū rămas morți. Alt exemplu: un vecin al meu, arendaș de moșie, perduse toată averea și n'avea cu ce trăi. Ei

bine, într'o zi a luat un lighean mare de pământ, l-a umplut cu cărbuni aprinși, s'a închis în odaia sa, a înfundat bine coșul sobei și toate resuflările de pe la uși și ferestre. A doua zi, văzând lumea că nu mai ese din camera lui, a spart ușa și l-a găsit mort în patul său.

Vezi cât de veninos este acidul carbonic ?

Dar nu numai focul din sobă și cărbunii aprinși dau naștere acidului carbonic, ci și focul, căldura din corpul nostru și al tuturilor viețuitoarelor. Ba oamenii învătăți susțin că și din plante ese acid carbonic mai ales în timpul nopții ; de aceea, dacă dormi într'o cameră, unde se află flori multe, te scoli cu durere de cap. Tot ast-fel pați dacă dormi și afară din cameră, sub un arbore stufos ale cărui ramuri frunzoase se apleacă până aproape de pământ, precum sunt mai cu seamă unii nuci.

De multe ori s'au văzut oameni sculându-se bolnavi de sub asemenea arbore. Ceî neinvătăți zic că s'a culcat în culcușul ielelor. Sărmanii ! Ei nu știu că aceasta le-a făcut-o acidul carbonic, însoțit de umezeala pământului, etc.

Dacă închizi bine o casă și n'o deschizi de cât după lung timp, constăți un aer *greu*. Dacă un om se scoară într'un puț adânc și părăginit, se poate să rămâie mort la moment. Dacă intri într'o subterană, o culă pe sub pământ, pare că-ți pune mâna la gură și lumînarea aprinsă se stinge. Toate acestea se întâmplă mai *tot-d'una* numai din cauza acidului carbonic care se strânge acolo încetul cu încetul.

Dar, par'că te auz d'aici zicându-mi, pentru ce atâta stăruință asupra acestui gaz ? Ei, copila mea, asta trebuie să te intereseze foarte mult, căci e în joc viața noastră. Tu, eă, toți oamenii și chiar toate dobitoacele, căci și ele aă aceeași mașină ca și noi, noi toți sun-

tem niște fabrice, niște izvoare de acid carbonic. Asta este așa de sigură, cum tu vezi pe scumpa ta mamă. Pentru că este un foc de cărbune, în tot corpul nostru, trebuie neapărat ca din această unire a oxigenului, adus de sânge, cu carbonul din organele noastre să se nască acidul carbonic, iar gâtul nostru este coșul pe unde ese acest gaz. Dacă el n'ar eși afară din corpul nostru, atunci moartea noastră ar fi sigură.

Știi că combustiuinea, arderea produce acid carbonic. Știi de asemenea că în corpul omului și al tuturor viețuitoarelor este o combustiuine neintreruptă, cât timp ființa este vie.

Ei bine, sângele plecând de la inimă prin corp cheltuește treptat din oxigenul său primit în plămâni din aerul intrat de afară, și în schimb adună acidul carbonic produs de combustiuine, ast-fel că sângele ese cu totul încărcat de acest gaz când se întoarce la plămâni, unde el absoarbe o noă provizie de oxigen și se descarcă totodată de prisosul acidului carbonic care, prin contractările pieptului, este gonit afară din corp, amestecat cu aerul ce a servit la resuflare. Pricepi foarte bine că aerul acesta ast-fel amestecat, la eșirea sa din corp nu mai este așa de bun ca la intrarea sa, și că, dacă l-ai respira a doa oară, nu ți-ar mai face același serviciu, căci a perdut o parte din oxigenul său, iar acidul carbonic tîrit de el afară, ți l-ar aduce din nou în plămâni. Dacă l'ai trage a treia oară în plămâni, ți-ar fi și mai rău făcător; și dacă ai repeta mai de parte aceasta, oxigenul imputînându-se mereu, iar acidul carbonic adăugându-se neincetat, acest aer care la început îți dedia viața, la urma urmelor îți va da moartea. Cearcă de te inchide într'o ladă bine făcută, în care să nu se poată renoi aerul, sau numai într'un dulap îngust și bine încheiat, și după câte-va minute vei vedea cât de rău îți va veni, căci, fără să mai a-

prinzi acolo cărbuni, ard destui în micuța ta sobă, așa că dacă nu te vei grăbi să eși din acea închisoare, vei fi de tot otrăvită.

Acum vezi, pentru ce stăruiesc atât de mult asupra acestui gaz. Aceasta îți spune în destul că nu este de loc sănătos ca oamenii să stea seri întregi grămădiți în câte o cameră sau salon, în care de abia au loc să se misce, căci fie-care ființă, fie-care lampă sau luminare este o fabrică de acid carbonic, adică de otravă. Și această otravă este și mai vătămătoare ființelor fragede, cum ești tu, drăguță, al căror sânge aleargă foarte iute, și cari au deci nevoie de mai mult oxigen de cât persoanele mature.

Lămpile și luminările sunt ca și noi, adică pentru ca să ardă, au nevoie de oxigen, și, în acidul carbonic, ele mor ca și noi. De asemenea ele fabrică acid carbonic ca și noi, încă și mai mult, căci ele ard mai mult cărbune de cât vietuitoarele. De aci urmează că cu cât lumina e mai mare, mai pompoasă, cu atâta este și mai periculoasă; căci fie-care luminare, fie-care lampă este un oaspete flămând lihnit care mușcă lăcomește din oxigenul care și fără aceasta nu este îndestulător persoanelor prezente. Fie-care lumină asvârle acid carbonic care se adaugă la groasnicele valuri de gaz otrăvit ce izbucnește din atâtea piepturi și mai cu seamă din al celor ce danțează. Nu trebuie să ne mire dar, dacă a doa zi după danțare, vei avea o mină urită, o față ofilită, mai ales dacă ai danțat mult. Să te ferească D-zeu de a face prea dese serate danțante, că atunci vei căpeta o boală de care nu știu cum vei mai scăpa.

Ce să mai zic de teatrele, circurile și mai ales cafelele, cari otrăvesc pe îndelete atâta lume și mai ales tinerimea? În adevăr, omul matur supoartă mai mult de cât ființa fragedă; de aceea, ferește-te, fetiță, pe cât poți de a te duce la teatru, și în alte săli, unde se

grămădește lume multă și mai cu seamă dacă sunt și lumini multe. Spune despre aceasta și frățiorului tău. Mai spune-î de asemenea: să se ferească de a fuma, cel puțin până va termina liceul; căci atunci cel puțin este mai matur, corpul mai solid și munca pentru învățatură mai ușoară.

Învățătura ce poți trage, draguță, din tot ce am zis în această scrisoare este ca în loc să te joci în casă, mai bine or-ce petrecere s'o faci afară la aer liber și dacă se poate chiar la câmp. Când în timpul verii mă-mița ta aprinpe lampa seara, mergi de-î sărută mâna cu tot respectul ce-î datorești și apoi pleacă la culcare. De asemenea, iarna n'aștepta să fie prea mult acid carbonic în camera persoanelor mature ca să apuci drumul camerei tale, ci ca o fată cu minte care n'ar voi ca bietul sânge să se mâhnească, cere iertare de la persoanele prezente și mergi de te culcă de timpuriu ca să te poți scula de dimineață.

Din scrisorile mele de până aci cunoști organele corpului tău și gazele principale, acum vom trece la elementele hranei.

E. B.

PROIECT DE PROGRAMA

A

STUDIILOR ȘCOALELOR PRIMARE URBANE DE AMBELE SEXE¹

Geometria. — 1. *Scopul:* A face pe școlarii să considere corpurile în pozițiunea și părțile lor, ca prin studiu și comparațiune să ajungă a cunoaște esact proporțiunile, pozițiunile, alcătuirea și divisiunea figurilor, a liniilor și unghiurilor; a le exercita ochiul, a îl obicinui cu ordinea și regularitatea. A măsura și a calcula siguri mărimile din spațiu, a cunoaște teoremele cele mai însemnate din geometrie și construcțiile geometrice ce rezultă, cu aplicările lor practice.

¹ Vezi și No. precedent al acestei reviste.

2. *Obiectul*: Geometria are un curs *pregătitor* și altul *direct* său propriu zis *geometric*.

În cursul *pregătitor*, școlarii privesc, judecă și măsoară mărimea obiectelor, le desemnează forma (începând cu puncte și trecând cu încetul la linii, unghiuri și figuri); în cursul *direct* său propriu zis *geometric*, în strânsă legătură cu aritmetica, școlarii învață proprietățile figurilor și calculează dimensiunile.

Cursul *direct* său propriu zis *geometric* se începe în clasa a IV-a cu o oră pe săptămână.

Aci, parte se resumă, parte se lămurește și întregeste materia cunoscută, așezându-se în ordine sistematică.

3. *Metoda*: Procedarea este analitico-sintetică.

Analitică, în cât pleacă de la corp (cub), descinde la fețe, la unghiuri (colțuri), la linii (muchii) și de aici la puncte;

Sintetică, urmând calea inversă și privind pe rând și din toate laturile fie-care element *geometric*.

Învățămîntul *geometric* are a se face întocmai ca cel *aritmetic*:

a) *Intuitiv*. Școlarii privesc corpurile *geometrice*, le construiesc pe hârtie, carton, lemn, desemnează și forma lor.

b) *Practic*, măsoară diferite distanțe, etc. și rezolvă numeroase probleme practice, referitoare la fie-care lecție, și

c) *Rațional*, pune școlarii să judece, să spună cele observate și să-și formeze înșiși teoremele. Cele înțelese se *esercită* în numeroase exemple și se *aplică* la cazuri concrete.

4) *Mijloace*: a) Pentru *stereo-metrie*, corpuri *geometrice* de lemn: cub, paralelipiped, prisma, cilindru, piramidă patrulaturală, întreagă și trunchiată, con întreg și trunchiat, sferă; prismă și piramidă cu bază și înălțime egală, cilindru și con cu baza și înălțime egală. *Vase de timchea* pentru determinarea volumului, experiențe cu apă sau nisip.

b) Pentru *longimetrie* și *planimetrie*, măsurile metrice, și figurile *geometrice* de lemn, carton și hârtie.

DISTRIBUIREA MATERIEI PE CLASE

CLASA I și II-a

Aci geometria nu se predă în ore separate, ci numai cu ocaziunea învățămîntului intuitiv și al aritmeticeii se dau școlarilor oare-cari cunoștințe *geometrice*.

Institutorul avînd să privească și să desemne cu școlarii forma obiectelor, adaugă pe dată lămuririle și esplicările *geometrice* necesare.

CLASA III-a

(2 ore pe săptămână, 70 ore pe an)

Materia

A. Cunoștințe fundamentale

I. Introducere

Corp, suprafață, linie, punct, linia materială și compasul, în septemăna 1.

II. Longimetrie

Ca resumat din clasele precedente: despre linii în general, construcția lor cu ajutorul riglei și verificarea acesteia; liniile drepte după direcție și poziție. Construcția perpendicularelor și a paralelelor cu echerul și verificarea acestuia, aceleași construcții cu compasul, în septemănilor 2—3.

Măsurarea liniilor drepte; măsuri metrice de lungime; lanțuri (distanța) de deca și hecto-metru se arată în curtea școlii. Măsurarea redusă, în săptămânile 4—5.

Despre unghiuri, formarea, felurile, poziția lor reciprocă; proprietățile și măsurarea lor. Raportorul, în săptămânile 6—7.

Repetiție, în săptămâna 8.

Despre suprafețe: felurile mărginite de linii drepte și curbe. Triunghiul: felurile după laturi și unghiuri, egalitatea și asemănarea, construcția lor, în săptămânile 9—10.

Patrulaturii: pătratul, dreptunghiul, paralelogramul, romb, trapezul, în săptămânile 11—12.

Poligoane regulate; probleme relative la construcția lor, în săptămâna 13.

Repetiție, în săptămâna 14.

Linia curbă: circumferința, raza, diametrul, etc.); divisiunea și evaluarea circumferenței în grade. Măsura în grade cu raportul a unui arc de circumferință; măsură în metri a lungimii circumferinței și a lungimii unui arc, în săptămânile 15—17.

Elipsa, spirala, construcția lor, în săptămâna 18.

B. Măsurarea suprafețelor

Metru pătrat ca unitățile de măsură a suprafețelor; scrierea suprafețelor prin număr zecimal. Măsurarea suprafeței pătratului, a dreptunghiului (Măsurarea efectivă a suprafeței clasei, a curții, a grădinei școlii), în săptămânile 19—21.

Măsurarea suprafeței triunghiului, a paralelogramului, a trapezului, în săptămânile 22—23.

Măsurarea suprafeței rombului. Problema lui Pythagora. Probleme practice relative, în săptămânile 24—25.

Măsurarea suprafeței unui poligon oare-care, a unui poligon regulat. Aplicație, în săptămânile 26—27.

Cercul: asemănarea lui cu un poligon regulat; suprafața cercului și a figurilor curb-liniare (sector, segment, elipsă), în săptămânile 28—30.

Repetiție generală, în săptămânile 31—35.

CLASA IV-a

(2 ore pe săptămână, 70 ore pe an)

Repetiția cunoștințelor geometrice din clasa precedentă, în săptămânile 1—3.

Despre plan; linii perpendiculare și oblice pe plan; unghiuri diedru și unghiuri poliedru. Măsurarea lor cu echerul fals, în săptămânile 4—5.

Poliedrele: piramida, felurile; descompunerea unei piramide poligonale în piramide triunghiulare (tetraedre). Echivalența piramidelor. Trunchiul de piramidă, în săptămânile 6—7.

Descrierea prisme, regulată și neregulată; felurile după direcția și numărul laturilor. Paralelipipedul, cubul; descompunerea cubului în piramide echivalente, în săptămânile 8—9.

Poliedre regulate. Descompunerea lor în elementele geometrice constitutive. Cilindrul (prisma patrulaturală ca generatrice a cilindrului, în săptămânile 10—11.

Conul, trunchiul de con: sfera, descrierea ei, aflarea razei sferei. Corpuri neregulate sferoidale, în săptămânile 12—13.

Măsurarea suprafeței prisme, cubului și paralelipipedului. Probleme, în săptămânile 14—15.

Măsurarea suprafeței piramidei, și a poliedrelor regulate (prin descompunerea lor în părțile constitutive), în săptămânile 16—17.

Măsurarea suprafeței cilindriului, a conului. Probleme, 18—19.

Măsurarea suprafeței sferei, în săptămâna 20.

Recapitularea cunoștințelor aritmetice privitoare la cub (măsurî cubice de volum, în săptămânile 21—22.

Volumul (măsurarea) cubului, al paralelipipedului drept și drept-unghiū și al prisme drepte, în săptămânile 23—24,

Volumul piramidei și al poliedrelor regulate, în săptămânile 25—26.

Volumul cilindriului și al conului, în săptămânile 27—28.

Volumul trunchiului de con și al sferei. Probleme, în săptămânile 29—30.

Recapitulație generală, în săptămânile 31—35.

G e o g r a f i a .

1) *Scopul*: Cunoașterea pămîntului în general și în deosebî a țărilor locuite de Români.

2) *Mijloace*: Desemn, hărți, globuri, mapamonde, tablouri, schițe și icoane geografice, peisaje.

3) *Metoda*: a) Invățămîntul geografic este *intuitiv*. Institutatorul face excursiuni cu copii; aceștia, prin propria lor observațiune, învață a cunoaște și a înțelege terminii geografici: munte, poale, coastă, vîrf, isvor, țermuri etc. Unde excursiunea nu este posibilă, institutorul se servă de carte în relief, și desenm geografic.¹ Copii reproduc desenul mai întîi după institutor, în urmă din memorie de mai multe ori pînă la dobîndirea dexterității posibile; ba se deprind și în *reproducerea reliefului* în pasta de cretă și uleiū a gianggiilor.

b) Invățarea geografiei devine *interesantă*, dacā institutorul propune liber, fără carte, într'un limbagiū vioiū și înrețese la locuri potrivite întîmplări istorice, schițe de călătorii, tipuri caracteristice, arătându-le și tablouri sau fotografii, desenme...

c) La tratarea ori-căruī ținut se urmează un plan simplu, natural, bine fixat, de e: 1) Numele, 2) limitele și configurațiunea, 3) mărimea, 4) uscatul: munți, șesuri, văi etc. 5) apa: riuri, lacuri, mări, 6) clima 7) produsele, comerțul și industria, 8) lăcuiitorii, ocupațiunea, caracterul și cultura lor, 9) localități: orașe, porturi, sate... după cursul riurilor.

d) Invățămîntul trebuind a fi *concentric*, în ora de citire se tratează, din cartea de citire, bucațile relative la ținutul despre care tratează lecția din geografie.

DISTRIBUIREA MATERIEI PE CLASE

C L A S A I-a

N'are ore separate pentru geografie, fiind acest studiū cuprins în învățămîntul real și citire. Aici școlarul primește elementele pentru studiul geografiei: uscat, apă, deal, vale, țerm, orizon, răsărit, apus, etc.

¹ Excursiunea se face în ordine, doi cu doi, observându-se disciplina. Copii să nu alerge, să nu bea apă osteniți; în marș cîntă cîntece potrivite.

C L A S A II-a

(1 oră pe săptămână, 35 ore pe an)

M a t e r i a

Planul clasei. Scara de proporție.

Planul școlii. (Institutorul desenează pe tablă, iar școlarii pe plăci).
Date din viața vre-unei persoane bine-făcătoare școlii, în săptămâna 1.

Excursiune. Punctele cardinale. Locurile din jurul școlii, în săptămâna 2.

Orientarea, în săptămâna 3.

Casele și locurile dimprejur. Strade. Poziția caselor față de școală, în săptămâna 4.

Comuna. Primăria. Biserici. Strade, piețe. Barrieri... Orientare. — Se citesc din: «Cartea de citire» bucăți relative, precum: Satul (60). Comuna rurală (16). Orașul (69). Biserica (75), în săptămâna 5.

Repețire, în săptămâna 6.

Poziția comunei. Rîu, poduri, în săptămâna 7.

Determinarea locurilor mai însemnate. Desemnarea planului comunei, în săptămâna 8.

Locuitorii după naționalitate și religie. Ocupațiunea locuitorilor; Obiceiurile și îmbrăcămintea. Productele mai însemnate ale comunei, în săptămâna 9.

Organisarea comunei: Biografia vre-unei persoane, care a contribuit la întemeierea, înaintarea și bunăstarea comunei, în săptămâna 10.

Repetire, în săptămâna 11.

Hotarele comunei. Din «Cartea de citire» bucăți relative la localități, ce înconjoară comuna: d. e. Grădina (55). Semănăturile (79). Pămîntul (80). Plugurile (83), în săptămâna 12.

Primele noțiuni de orografie și hidrografie, pe modelul în relief. Determinarea direcțiunii curgerii rîului său a pârîului: malul drept, malul stîng, în săptămâna 14.

Diferitele forme ale apei: lac, baltă, mare... Din «Cartea de citire» bucăți ca: Apa, rîurile și marea (90). Foloasele apei (92). Uscatul și apele (95). Potopul (100), în săptămâna 15.

Noțiuni asupra animalelor, plantelor și mineralelor mai cunoscute. Bucăți relative din: «Cartea de citire», în săptămâna 16.

Desemnarea hotarurilor: (drumurile, munții, apele etc.) Privirea și citirea de pe harta tipărită a comunei, în săptămâna 17.

Repețire, în săptămâna 18.

Satele din jurul comunei. Poziția lor, în săptămâna 19.

Excursiune la un loc ridicat pe hotar.

Comuna urbană și comuna rurală. Locuința, îmbrăcămintea și nutrițiunea locuitorilor de orașe și de sate. — Comparație, în săptămâna 20.

Plasa. Marginile. Suprafața sau relieful. Apele, în săptămâna 21.

Locurile mai însemnate. Produsele. Ocupația locuitorilor. Administrația: sub-prefectul cu cei-lalți funcționari. Revisorul școlar. — Căile de comunicație, podurile. — Plasa, plaiul său ocolul (68) din «Cartea de citire», în săptămâna 22.

Desemnarea plășii. — Citirea de pe hartă (v. sept. 17), în săptămâna 23

Repețire, în săptămâna 24.

Biografia vre-unui bărbat renumit într-o privință saă alta, în sept. 25.
Județul. Margini. Reliefuri. Apele: direcțiunea acestora. Causele acestei

direcțiunii. Mărirea județului. Desemnarea acestuia și citirea semnelor de pe hartă, în săptămânile 26—27.

Capitala județului. Poziția. Așezămintele publice. Ocupația locuitorilor. Căile de comunicație. Orientarea față de locurile mai însemnate din județ. Din «Cartea de citire» Județul (17), în săptămâna 28.

Determinarea distanțelor de la un loc la altul prin ajutorul hartei. — Lungimea, lățimea și adâncimea riurilor. Direcțiunea cursului și cauzele acestei direcțiuni, în săptămâna 29.

Desemnarea hartei cu toate părțile mai însemnate atinse; una, doă biografii relative, în săptămânile 30—31.

Repetiție generală, în săptămânile 32—35.

CLASA III-a

(2 ore pe săptămână, 70 ore pe an)

Procedul este *sintetic*, progresând în cercuri *concentrice*. Județele cele mai apropiate se compară din punct de vedere al poziției etc., cu județul natal (propriu). Nu e de trebuință și nici pedagogic, ca să progresăm în cercuri concentrice, de cât cu județele imediat învecinate. După aceasta vom urma alt sistem, tratându-le pe cele de munte la un loc, apoi cele de șes etc., adică după regiuni. După ce s'aŭ trecut și numit toate județele, se spune că toate formează un stat mare, *Regatul României*. Desemnarea hărții României se completează pas cu pas, cu înaintarea cunoștințelor. La locurile corespunzătoare se amintesc în câte-va cuvinte întâmplările istorice mai însemnate, cari pe urmă se desvoltă pe larg în orele de Istorie.

Materia în general

Geografia României. — Repetiție și trecere la regatul României, în săptămâna 1.

Margini, hotarele naturale și hotarele politice. (Desemnarea). Forma verticală și conturul, asemănare cu județul natal, în săptămâna 2.

Mări, capuri, golfuri, peninsule, istm, strimtori (Desemnarea), în săptămâna 3.

Relieful pământului. Munții României. Poziția și întinderea lor. Desemnarea munților. Foloasele munților. Șirurile de munți și numirea acestora. (Reproducerea plastică. — Vârfurile cele mai înalte. Șesuri. Desemnare, în săptămânile 4—5.

Basinul Dunărei: Lungimea, lățimea și adâncimea ei. Direcțiunea cursului Dunării. Prin ce se determină? Gurele Dunărei. Importanța Dunărei pentru România. Desemnarea Dunărei, în săptămâna 6.

Basinul Jiului. Locul de unde isvorește și punctul unde se varsă. Direcțiunea cursului și prin ce este determinată. Afluenții. Podurile, (Desemnarea).

Basinul Oltului. Locul de unde isvorește și punctul unde se varsă. Rîurile ce dau în Olt. Determinarea cursului Oltului. Podurile. (Desemnarea). Tot în acest mod se propune Vedea, Teleormanul, Argeșul. (Desemnarea), în săptămâna 7.

Basinul Ialomiței. (Desemnarea). Basinul Siretului, basinul Prutului (tratare în acelaș mod ca mai sus). (Desemnarea).

Repetiție, în săptămânile 8—9.

Lacurile României. (Desemnarea). Apele minerale: localitățile lor. Foloasele apelor în general, a celor minerale în deosebi, în săptămâna 10.

Clima, produsele naturale și populațiunea României, în septemăna 11.

Repețire generală, în septemăna 12.

Impărțirea naturală și administrativă a României, în septemăna 13.

Județul Mehedinți: Marginile, relieful pământului, forma, Apele. Clima, Produsele, ocupațiunile locuitorilor. Localitățile însemnate, cu menționarea întâmplărilor mai remarcabile din istorie. Capitala, schițe de călătorie (peisage). Căile de comunicație. Porturi de pe Dunăre, (Desemnarea hărții județului).¹, în septemăna 14.

Gorj, Vâlcea, Argeș și Muscel.², în septemăna 15.

Dâmbovița, Prahova, Buzău și Rîmnicul-Sărat, în septemăna 16.

Putna, Bacău, Neamț și Suceava, în septemăna 17.

Repețirea acestor județe muntoase: clima, produse naturale, ocupațiunile locuitorilor, în septemăna 18.

Botoșani, Dorohoiu, Roman și Iași, în septemăna 19.

Fălciu, Tutova, Vaslui, Tecuci și Cuvurlui, în septemăna 20.

Brăila și Ialomița, în septemăna 21.

Ilfov și Vlașca, în septemăna 22.

Teleorman, Olt, Roman, Dolj, Tulcea și Constanța, în septemăna 23.

Recapitularea județelor de la câmp: clima, produse naturale, ocupațiunea locuitorilor, în septemăna 24.

Industria, comerțul, căile de comunicație și desemnul complet al țării cu întrebări repețitoare, în septemăna 25.

Organizația Statului Român, în septemăna 26.

Basarabia, istoricul, marginile, relieful, apele, orașele, locuitorii; în cari părți locuiesc români; desemn, în septemăna 27.

Bucovina, istoricul, marginile, relieful, ape, clima, orașe, locuitori. Care parte a țării e locuită de mai mulți români; desemn, în septemăna 28.

Transilvania, istoricul, marginile, relieful, apele, orașele, locuitorii. Părțile țării în cari locuiesc numai români; desemn, în septemăna 29.

Maramureșul, Crișiana și Banatul țemșan; desemn, în septemăna 30.

Repețirea țărilor vecine locuite de români. Centurile de cultură românești: Brașov, Sibiu, Blaj, Arad, Caransebeș, Beiuș, Gherla, Năsăud, Cernăuți, Suceava, în septemăna 31.

Priviri generale asupra Daciei. Repețire generală pe baza desemnului complet al țărilor locuite de români, în septemăniile 32—35.

C L A S A IV-a

(2 ore pe septemână, 70 ore pe an)

Geografia generală. Metoda aceeași ca în clasa III, cu adăugarea aici procedem pur *analitic*.

Materia distribuită pe săptămâni

Reprivire generală asupra geografiei țărilor locuite de Români, în septemăna 1.

Forma pământului: osie, cercuri paralele, ecuator, cercuri tropice, cercuri polare, zone, meridiane, lungime (longitudine) și lățime [latitudine] geografică, în septemăna 2.

¹ Cu județul ce se face întâi se va petrece două lecții (1 septemână) pentru ca să poată servi ca tip de studiu pentru cele-lalte, cari se pot lua tot câte 2 într-o lecție.

² De regulă se fac în șir județele de munte și pe urmă cele de la câmp, având asemănări între ele.

Mișcările pământului: zi, noapte, an, anotimpuri și lungimea zilelor, în săptămâna 3.

Corpură cerești: stele fixe, planete, sateliți, comete. Sistemul solar, în tuncime de soare și de lună, în săptămâna 4.

Impărțirea suprafeței pământului. Impărțirea uscatului. Continent, insulă, peninsulă, câmpie, platoă, munte, vulcan. Impărțirea apei: Ocean, mare, lac, fluviu, în săptămâna 5.

Europa. Margini, dimensiuni, formă. mările, peninsulele și insulele mai însemnate; desemn, în săptămâna 6.

Relieful Europei: Munții Pirinei, șirurile iberice, munții Alpi, Apenini, Jura, Ceveni și Vosgi. Munții Balcani, Pindul, Carpații, Boemiei, Scoției, Scandinaviei; Uralul și Caucașul. Riurile cele mai însemnate; lacurile mai însemnate. Clima. Productele naturale, în săptămâna 8.

Statele în general și locuitorii după ginți, în săptămâna 9.

Imperiul Austro-Ungar¹, în săptămâna 10.

Rusia, în săptămâna 11.

Turcia, Grecia, în săptămâna 12.

Bulgaria, Serbia și Munte-Negru, în săptămâna 13.

Repețire, în săptămâna 14.

Italia, Elveția, în săptămâna 15.

Francia, Belgia și Olanda, în săptămâna 16.

Spania și Portugalia, în săptămâna 17.

Germania, în săptămâna 18.

Danemarca, Suedia și Norvegia, Britania mare, în săptămâna 19.

Desemnarea hărții Europei și repețire, în săptămâna 20.

Căile de comunicație; repețire în formă de excursiune în gând din ferlute puncte de plecare în felurite direcții, în săptămâna 21.

Asia: margini, dimensiune, formă, munți, șesuri, ape, produse, în săptămâna 22.

Statele mai de frunte: Asia mică, Palestina, Arabia, India, Persia, China, Siberia, Japonia, în săptămâna 23.

Africa din aceleași puncte de vedere, schiță: Sachara (caravane), în săptămâna 24.

America în general (ca mai sus). Ilanos, trestia de zahăr, bumbacul, în săptămânile 25—26.

Statele în deosebi: Statele unite, Mexico, India ostică (Antilele), în săptămâna 27.

Statele din America sudică în deosebi: Brasilia, cu pădurile sale, la Plata, Chili și Peru. Tipuri caracteristice, în săptămâna 28.

Australia. — Oceania (tot ca mai sus): Tipuri caracteristice, în săptămâna 29.

Posesiunile engleze, franceze, ruse, portugeze, spaniole, germane, italiene, olandeze, în săptămâna 30.

Repețire generală, în săptămânile 31—35.

Istoria

1. *Scopul:* Cunoașterea dezvoltării genului omenesc în general și în deosebi a poporului român, cu următoarele foloase morale: luminarea

¹ La fie-care stat, institutorul însemnează pe tablă în schiță harta respectivă (limite, ape, șiruri de munți, căi de comunicație, orașe), iar școlarii o reproduc în caștele lor.

intelenții, nobilarea și cultivarea sentimentelor naționale și patriotice. întărirea voinții și a caracterului.

2. *Mijloace în genere*: Metoda *institutorului*, monumente de sculptură și arhitectură, documente și hărți geografice, icoane și tablouri istorice corăspunzătoare, peisaje, poeme istorice, povestii populare, legende naționale.

3. *Metoda* pentru școala primară este cea *biografică*, după care materia aleasă se grupează în șir cronologic în jurul unor persoane, cari au făcut epocă; trecerea de la o biografie la alta se face într'un mod firesc, prin câte o punte de întâmplări mijlocitoare.

Principii didactice:

a) Invățămîntul istoric este *intuitiv*, adică institutorul istorisește materia (biografia) schițând locul, (unde s'a petrecut evenimentul istoric) pe tablă în fața copiilor, arătând harta ori ilustrațiunea ce stă în legătură cu dinsa. Aceasta, din motivul că *Geografia este ochiul Istoriei*.

b) Institutorul istorisește *liber*, odată saă de 2 ori materia de predat. Citirea istoriei din carte este lipsită de viață. Unul saă doi copii mai buni reproduc lecția cu propriile lor cuvinte, în sfârșit se citește din carte, unde se mai esplică cuvintele neînțelese. Aci e locul a întrefese poesoare relative din „cartea de citire.“ În modul acesta invățămîntul istoriei devine plăcut de vreme ce se satisface și principiul concentrațiunii.

c) Istorisirea să fie *clară și precisă*. O limbă ușoară și curentă, în propoziții cât se poate de simple. Ori-ce cuvinte neînțelese sunt de înălaturat din capul locului. Dispoziția lecției să fie logică (întâiu motive, apoi urmări, întâiu cauze, apoi efecte), în cât copii să poată pe dată observa șirul și mersul firesc al istoriei.

d) Istorisește cu *căldură*: Institutorul, în fața, în vorbele și gesturile sale, în sfârșit în întreaga sa atitudine să dovedească un *viu interes* către istorie, pentru că numai așa va putea vorbi din inimă, cu folos real pentru copii.

e) În școala primară se espun numai fapte și întâmplări *adeverate*, recunoscute ca atari la lumina criticeii istorice. Legendele poetice, descrierile istorice în prosă saă în versuri se vor citi din „cartea de citire“ pentru ca școlarii să poată avea întâiu o imagine și mai via a evenimentului saă a persoanei despre care se tratează, și al 2-lea pentru ale desvolta simțimîntul estetic, gustul artistic (Banul Mărăcine, legenda mănăstireii Curtea de Argeș, Neagoe Vodă; Constantin Brâncoveanu, poesie populară . . .)

4. *Materia* în general: biografii și monografii corespunzătoare în special din istoria țării, și unele biografii mai însemnate din istoria generală.

Materia distribuită pe clase

Notă. Invățămîntul istoric începe propriamente în clasa a III-a. În clasele precedente se pregătește prin istorisirii morale (la citire), prin mică biografii (la geografia școaleii, a comunei, etc.)

C L A S A III

(3 ore pe săptămână, 105 pe an)

Istoria țării

Repetire sumară a materiei ce s'a făcut în clasa a II-a în săptămâna 1. Dacia, Daci, în săptămâna 2.

Decebal și Traian. Resbelele lui Traian cu Daci. Colonizarea Daciei, Starea Daciei sub Romani, Nașterea poporului român, în septembrie 3—4.

Constantin cel Mare. Barbarii năvălesc în Dacia. Goții, Atila. Hunii, Avarii. Carol cel Mare, Bulgarii, Ungurii. Repețire, în septembrie 5—6. Cele d'întăiu state românești, Liteanu Vodă, Tugomir Basarab. (Negru Vodă), în septembrie 7.

Alexandru Basarab, organizarea țării. Vladislau Basarab. Turcii în Europa, în septembrie 8.

Mircea cel bătrân. Vlad Țepeș și Neagoe Basarab. Mănăstirea de Argeș. Repețire, în septembrie 9—10.

Fundarea principatului Moldovei. Dragoș Vodă, legenda sa. Alexandru cel bun, în septembrie 11—12.

Viața, faptele, răsboaiele și moartea lui Ștefan cel Mare, în septembrie 13—14.

Petru Rareș și expedițiile sale, în septembrie 15.

Repețire, în septembrie 16.

Viața, faptele, răsboaiele și moartea lui Mihai Viteazul, în septembrie 17—18.

Mateiu Vodă Basarab, Șerban Cantacuzin și Constantin Basarab Brâncoveanu, moartea sa.

Repețire, în septembrie 19—20.

Domnia Fanarioților în țările române. Perderea Bucovinei și a Basarabiei, în septembrie 21.

Mișcarea națională a lui Tudor Vladimirescu, în septembrie 22.

Vasilie Vodă Lupul, Constantin și Dimitrie Cantemir, în septembrie 23.

Renasterea: Gheorghe Lazăr și Asachi, în septembrie 24.

Grigore Ghica și Ioan Sturdza. Convenția de la Akerman, Tratatul de la Adrianopol, în septembrie 25.

Ocupațiunea rusească. Regulamentul organic. Alexandru Ghica, George Bibescu în România, Michail Sturdza în Moldova, în septembrie 26.

Repețire, în septembrie 27.

Revoluția de la 1848. Barbu Știrbei și Grigore Ghica, în septembrie 28.

Resboiul Crimeei și tratatul de la Paris, Adunările ad-hoc. Convențiunea de la Paris, pentru reorganizarea principatelor, în septembrie 29.

Alexandru Ioan Cuza. Mănăstirile. Improprietărirea. Căderea lui Cuza în septembrie 30.

Locotenența Domnească. Alegerea lui Carol de Hohenzolern. Carol asigură tronul și poziția României, în septembrie 31.

Resbelul de independență. Carol I Regele României, în septembrie 32-33.

Repețire generală, în septembrie 34—35.

CLASA IV-a

(3 ore pe săptămână, 105 pe an)

Materia în general

Biografia din Istoria universală

Metoda: Accia deja stabilită la clasa a III-a, cu adausul că biografiile mai jos înșirate se iaă paralel cu geografia respectivelor state așa ca în aceiași săptămână, după ce s'a făcut geografia în orele sale, se face și istoria persoanelor sau întâmplărilor din același stat. Așa d. e. vorbind în săptămâna a 16-a la Geografia despre Franța, în această săptămână se va face din istoria, d. e. despre revoluția francesă și despre Napoleon I.

Distribuirea materiei pe săptămâni

Repetiția materiilor mai însemnate din istoria țării, precum : Dacia, Traian ; Cele d'întăiu state românești, întemeierea principatelor. Ștefan cel Mare. Mihaiu Viteazul. Mateiu Basarab și Vasile Lupul, Tudor Vladimirescu, Alexandru Ioan Cuza și războiul independenței, în săptămânile 1—6.

Întemeierea Austriei. Rudolf de Habsburg. Iosif al II-lea. Horia, Cloșca și Crișan. Francisc Iosif I. Revoluția Românilor din 1848. Iancu, în săptămânile 7—10.

Petru cel Mare, în săptămâna 11.

Repetiția materiei despre Turci (din cl. III. septem. 8-a). Căderea Constantinoplei, în săptămâna 12.

Bătălia din câmpul mierlelor ; Ioanițiu (Asanizii), regele Româno-Bulgar. (Repetiție din războiul de independență al României). Plevna, în săptămâna 13.

Repetiție, în săptămâna 14.

Fondarea Romei. August, în săptămâna 15.

Revoluția franceză, Napoleon I., în săptămâna 16.

Descoperirea Americii. Cristofor Columb, în săptămâna 17.

Invențiunea tiparului și a prafului de pușcă. Reforma. Războiul de 30 de ani, în săptămâna 18.

Carol al XII-lea cu Petru cel mare al Rusiei. Reforma în Anglia, în săptămâna 19.

Puterea Papilor, decadența lor, în săptămâna 20.

Repetiție, în săptămâna 21.

Babilon, Ninive, Fenicieni, invențiunea sticlei. Ciru, Alexandru cel Mare. Mahomed, în săptămânile 22—23.

Vechii Egipteni. Piramidele. Cartaginea. Anibal, în săptămâna 24.

Repetiție despre Columb ; Vasco de Gama. Amerigo Vespucci. Cortez. Pizarro. Războaiele în America nordică : Washington. Franclin, în săptămânile 25—28.

Călătoria lui Magellan împrejurul pământului, în săptămâna 29.

Repetiția întregii materii din istoria generală, în săptămânile 30—32.

Repetiție generală din istoria țării, în săptămânile 33—35.

Art. 24. Instrucțiunea civică ¹

(1 oră pe săptămână, 35 ore pe an)

- 1) Scopul : Cunoașterea drepturilor și datoriilor omului ca cetățean
- 2) Metoda e ca la citire și istorie.

M a t e r i a

Nașterea, căsătoria, moartea : Actele stării civile, în săptămâna 2.

Cetățeanul român, în săptămâna 3.

Alegătorul, în săptămâna 4.

Repetiție, în săptămâna 5.

Primăria, Consiliul comunal, în săptămâna 6.

Budgetul comunal, în săptămâna 7.

Plasa, județul : prefect, sub-prefect, polițaiu, în săptămâna 8.

Consiliul județian. Comitetul permanent, în săptămâna 9.

¹ Pentru fete rămâne afară.

- Budgetul județian, în săptămâna 10.
 Repetire, în săptămâna 11.
 Statul, Guvernul, în săptămâna 12.
 Regele, Miniștrii, în săptămâna 13.
 Constituția, în săptămâna 14.
 Puterea executivă, legislativă și judiciară, în săptămâna 15.
 Repetire, în săptămâna 16.
 Budgetul statului, în săptămâna 17.
 Imposițiunile funciar, în săptămâna 18.
 Contribuția directă și indirectă. Zecimile adiționale, în săptămâna 19.
 Monopolurile, în săptămâna 20.
 Datoria publică, în săptămâna 21.
 Repetire, în săptămâna 22.
 Institutivul de credit. Bancă. Credit funciar. Credit agricol. Ipotecă, în săptămâna 23.
 Casa de depuneri, consemnațiunii și economii, în săptămâna 24.
 Repetire, în săptămâna 25.
 Organizarea învățământului: Școli primare, secundare, speciale, universități, în săptămâna 26.
 Organizarea justiției: judecătoria de ocol, tribunalele, în săptămâna 27.
 Curtea de apel. Juriul. Curtea de casație, în săptămâna 28.
 Repetire, în săptămâna 29.
 Apărarea țării: Soldații. — Consiliul de recrutare, în săptămâna 30.
 Companie. — Batalion. — Regiment. — Brigadă. — Divizie. — Corp. — Cele trei arme, în săptămâna 31.
 Mobilizarea. — Ambulante, în săptămâna 32.
 Organizarea bisericii: Parohie. — Protopopiat. — Eparchie. Sinod, în săptămâna 33.
 Repetire generală, în săptămâna 34—35.

Art. 25. Invățământul real

- 1) *Scopul*: Dobândirea cunoștințelor trebuincioase vieții zilnice, acuzarea simțurilor, deșteptarea spiritului de observațiune, îndemnarea tinerimii la muncă și către cariera meseriilor sau industriilor productive.
- 2) *Materia*: produsele naturii și ale artei, cum și fenomenele firești cari aduc omului în economie și industrie folos, ori pagubă însemnată;
- 3) *Mijloace*: Obiectele în natură, excursiuni și experiențe.
- 4) *Metod*: Materia aleasă din cele 3 regne se tratează în mod *intuitiv*, de unde urmează că pentru a studia o plantă trebuie ales timpul când ea înflorește spre a putea fi arătată școlarilor, așa că se vor învăța toamna și primăvara plantele, iarna animalele, minerale și produse artificiale, când se pot arăta în natură; în lipsa obiectului se arată imaginile acestora, modele, colecțiuni etc.
- 5) *Expunerea* este populară și simplă, termenii științifici numai cei strict necesari; interesantă, întretesând versuri, fabule, ghicitori relative la obiectul de care este vorba.
- 6) Ori-ce obiect se tratează după un plan simplu, bine fixat, d. e. la animale și plante:
 - a) Numele și felul (genul);
 - b) Mărimea și îmbrăcămintea sau acoperământul (peri, pene etc.);
 - c) Părțile;
 - d) Locuința și hrana (la plante, timpul când înflorește);
 - e) Folosul, dauna;
 - f) Proprietăți caracteristice.
 La un mineral:

a) Numele; b) Proprietăți de formă, de greutate, de consistență (tare, aspru, moale, sfârmicios, elastic), de culoare, strălucire; străvăzător, nestrevăzător; c) Locul unde se găsește și modul cum se dobândește; d) Folos, pagubă.

Pentru clasa I sec. B. și clasa II-a, materia de propus se va lua din cartea de citire, alegând bucățile corespunzătoare.

În clasa I sec. B se va propune o oră pe săptămână (35 ore pe an); iar în clasa II-a 2 ore pe săptămână, 70 ore pe an.

CLASA III-a

(3 ore pe săptămână, 105 ore pe an)

Științele naturale

Materia

I. Plante: Ce este o plantă? — Organele plantei. — Pomii de grădină în săptămânile. 1—2.

Fasolea, linteaa, mazărea, bobul; folosul lor în economie, în săptămâna 3.

Ardeiul, patlagele, cartof, prazul, ceapă, usturoiul,

Ridichea, guliile, varza, conopida, hreanul, în săptămâna 4.

Morcovi, țelină, mărarul, cimbrul, pătrunjelul, în săptămâna 5.

Cereale: grâul, porumbul, orezul, orzul, ovășul, secara, meiul, în săptămâna 6.

Vița de vie. — Dovleci, pepeni, castraveți, în săptămâna 7—8.

Ciuperci, — plante veninoase, în săptămâna 9.

Rapița, lucerna, mazăricea, trifoiul, esparzeta, semănta de carbă, — erborizare, în săptămâna 10.

Arbori de pădure: alun — alunș; fag — făget; stejar — stejăriș; frasin salcie, teiul, brad, alif, mesteacăn, arțar, anin, carpen, nuc, în săptămâna 11.

Repețire, în săptămâna 12.

II. Animale folositoare și vătămătoare agriculturii în mod general, cu câte-va exemple puse față în față.

Studii în amănunte a câtor-va tipuri de animale sălbatice și animale domestice: lupul, ursul, vulpea... boul, calul, oaia, capra... în săptămâna 13.

Paserile domestice, în săptămâna 14.

Pescii de baltă și pescii de riul, în săptămâna 15.

Apa: broasca șopârla, șarpele, — amfibii, în săptămâna 16.

Albina, — fluturele comun și gândacii de mătase — dudul, în săptămâna 17.

Licuriciul, locuste, insectele în genere. — Repețire, în săptămâna 18.

Repețire sub formă de comparație; se stabilește noțiunea de *animal*, în săptămâna 19.

Cunoștințe despre corpul omenesc: organe, funcțiune și igienă, în săptămâna 20.

Munca, odihna și somnul, digestiunea, respirațiunea, igiena alimentară, în săptămâna 21.

Circulațiunea, căldura animală. Repețire, în săptămâna 22.

Sistemul nervos, organele simțurilor: văzul, auzul, mirosul, gustul, pipăitul, simțul căldurii și al greutății, în săptămâna 23.

Repețire, în săptămâna 24.

III. Minerale: Sarea, piatra de var, cremenea, pietrele de moară, gresia, marmura, creta, — cariere, în săptămâna 25.

Fer, aramă, plumb, cositor, zinc, argint aur, — mine, în septămănilor 26—27.

Argilă, marnă, gips, nisip, pământuri, în septemănilor 28—29.

Cărbuni de pământ. Păcura, în septemăna 30.

Repețire generală.—Noțiunea de Regnuri.—Istoria naturală, în septemănilor 31—35.

CLASA IV-a

(3 ore pe septemână, 105 ore pe an)

Cunoștințe fisico-chimice și de industrie

1) *Scopul*: explicarea elementară a legilor firești, cărora sunt supuse fenomenele naturii; deprinderea școlărilor la cugetare logică, la înlăturarea superstițiilor, la aplicarea legilor fizice la trebuințele vieții.

2) *Mijloace*: aparate simple ce și le poate face și procura institutorul, vizitarea cabinetelor și a laboratoarelor, usinelor, fabricelor etc.

3) *Metod*: a) Se începe prin producerea de către institutor înaintea școlărilor a unui fenomen luat din sfera lor de intuiție și de la care se cere cea mai mare atențiune; b) Institutorul va vorbi despre toate fenomenele analoge cu fenomenul explicat și experimentat în fața școlărilor.

c) Școlarii își formulează înșiși legea fizică; d) Aplicarea legii în viața zilnică. Fixarea cunoștințelor dobândite prin mijlocul temelor orale și scrise, desemnuri.

Materia distribuită pe săptămâni

1 Cunoștințele fisico-chimice

Introducere: repetiția și sistematizarea cunoștințelor relative din clasele precedente, atinse la citire: aer, atmosferă, abur, rouă, brumă, nevăză, zăpadă, nor, ploaie, grindină, fulger, tunet, în septemănilor 1—2.

Presiunea aerului, barometrul, sifonul, pompa, foaia; balanța, pendulul; căldura, dilatarea corpurilor: termometrul; topirea, fierberea, evaporarea; puterea aburilor, locomotiva, în septemănilor 3—5.

Sunet: producerea și propagarea; urechea, echo, tonul; lumină, oglinzi, instrumente optice; curcubeu; magnetism și electricitate, pila electrică, lumina electrică, para-fulger; telegraf, în septemănilor 6—8.

Corpuri simple și corpuri compuse, dintre cele usuale: cărbune, pucoasă, fosfor, fier, aramă etc. apă, oxide acide, săruri; gazul de luminat în septemăna 9.

Repețire, în septemăna 10.

2) Cunoștințe de industrie

Nota. Institutorul se servă de table murale, relative la Industrie.

Pietrele de construcțiune: pietre de moară, ardesie, granit, marmoră carieră, în septemăna 11.

Varul și cimentul. Ipsosul. Combustibile: cărbunii de piatră și cărbunii de lemn; ulei, extracțiunea hulei, în septemăna 22.

Ferul, plăci de fer, șine, tinichea, oțel, tuci; plumbul, arama, zincul, cositorul, mercurul, argintul, aurul și platina, în septemănilor 13—14.

Facerea uneltelor pentru trebuința casei: broaște, lacăte, chei, etc. în septemăna 15.

Repețire, în septemăna 16.

Cuțitarea și fabricarea armelor; construcțiunea mașinelor; căldărăria, în septemăna 17.

Pucioasa. Acidurile în comerț. Sodă și potasă. Săpun. Scrobeală uleiuri. Produse chimice, în septemăna 18.

Tăbăcăria, curelăria. Argăsirea pieilor fine. Cauciucul. Tutunul, tabacu țigările, în septemăna 19.

Repețire, în septemăna 20.

Moara: făina, pânea, pesmeții; brânzeturi; conservele alimentare, în septemăna 21.

Băuturile: vinuri, bere, rachiū și alcool, oțet, în septemăna 22.

Inul și cânepa; bumbacul; țesăturile de lână: răsboiul; fabricațiunea postavului, în septemăna 23.

Croitoria; pălăriile; cismăria; mănuși, confecțiuni, în septemăna 24.

Fabricațiunea acelor și nasturilor; fabricațiunea periiilor și peptenilor.

Repețire, în septemăna 25.

Construcțiunea caselor, mobilele, în septemăna 26.

Porcelan. Olăria comună. Fabricațiunea sticlei și a cristalului, în septemăna 27.

Industria de iluminat: lămpile, luminările, gazul. Fabricațiunea chibriturilor, în septemăna 28.

Repețire, în septemăna 29.

Fabricațiunea hârtiei, a penițelor și a creioanelor, în septemăna 30.

Tipografia, stereotipia, legătoria. Gravurile și litografia, în septemăna 31.

Repețiția generală, în septemănilor 32—35.

(Va urma).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ROMÂNII DIN PENINSULA BALCANICĂ

ETNOGRAFIA

Românii din Turcia atât sub punctul de vedere material cât și sub punctul de vedere moral și social sunt superiori tuturor celor alte națiuni din Peninsula Balcanică.

Afară de turci singurii Români sunt proprietarii pe pământul ce locuiesc. Casele, viile, livezile, câmpiile, pădurile sunt proprietatea lor, resunoscută prin *tapii* (titluri) de autoritățile turcești, pe cât timp mai toate satele și cătunele bulgărești din câmpiile Macedoniei sunt moșii ale beilor (boerilor) turci și o mică parte ale Românilor avuți; așa că Bulgarii nu sunt de cât niște simpli clăcași, fără a avea dreptul de proprietate nici asupra caselor unde locuiesc. În or ce moment ei sunt la discreția proprietarilor cari îi pot da afară din casă și din cătun.

Același lucru se întâmplă și în puținele cătune grecești de pe fruntaria greco-turcească în Epir (— în Macedonia nu se găsesc sate grecești —) unde grecii în comparație cu Românii sunt tocmai ca *felahii* din Egipt în raport cu proprietarii creștinii or arabi locuitori ai orașelor.

În Macedonia, Epir și Albania Românii au tot comerțul în mâinile lor. Industria locală, meseriile și aproape toate profesiunile libere sunt exercitate de Români cari formează burghezimea populațiunii creștine. Chiar în țările streine, în Austria, în Egipt, în Rusia, în Grecia, în România, în Serbia, Românii din Peninsula Balcanică s'au distins și ca industriași și ca comercianți și ca oameni de știință și ca oameni politici. De la revoluțiunea grecească din 1821 și până acum mai mulți români Macedoneni, între care și cunoscutul Coletti, cel mai mare om de stat al Greciei, au fost miniștri și primii miniștri în Atena. Chiar acum cei mai însemnați doctori și profesori ai Universității din Atena sunt Români. Renumitul Baron *Sina* din Viena a fost român din Moscopole; *Dumba*, marele banchier din Viena și deputat austriac, este de asemenea român din Macedonia din comuna Nicolița. Unul din foștii miniștri sârbi Antula este din Vlaho-Clisura. Medicul Majestății Sale Sultanului Dr. Dosiu este și el român din Magarova aproape de orașul Bitolia.

La 1877 înaintea începerii resbelului ruso-turc, când Midat Pașa a făcut un fel de cameră la Constantinopol care trebuia să aibă reprezentanți din diferitele provincii ale Turciei și să reguleze afacerile ei, reprezentanții Macedoniei și Epirului erau români și anume Nicolaki Mihail și Vasilaki Papazol din partea Macedoniei și d-nii Cianaca și Vasilaki Sarakioti din partea Epirului.

În Turcia Românii au ajuns chiar la demnitatea cea mai mare, la demnitatea de Pași. Sava Pașa unul dintre distinși Pași ai Turciei a fost *român original* din Saracu.

EPIRUL

Epirul este una din provinciile Turciei de Sud care se întinde de la muntele Gramos până la fruntaria Greciei. Muntele Pindu împarte Epirul în două mari părți cari sunt ocupate de Români. De la orașul Samarina care se găsește pe povârnișul unuia din vârfurile cele mai înalte ale Pindului, vârf numit Smolk, până la fruntaria Greciei, sunt 72 de comune și orașele românești a căror populațiune trece peste 200,000 de locuitori. Cea mai mică din comunele în chestiune are o populațiune de 1000 locuitori; pe cât timp cele mai mari, precum este Mețova, Samarina, etc., au o populațiune care variază între 10,000 și 15,000 de locuitori, vorbind toți aceiași limbă română, având aceleași obiceiuri, moravuri, datine etc. În aceste localități nu se găsește nici o familie aparținând unei alte rase sau unui alt cult și aceasta din cauză că Români nu se încuscrează cu străinii și mai ales cu grecii.

În 1884, când eram la Abela (în Epir), am aflat că un grec cu stare bună din Tesalia ceruse în căsătorie o fată cam frumușică a unui păstor român din Abela. Părintele fetei a respins cererea grecului spunându-i *că nici o dată fata unui român nu va lua în căsătorie un grec or cât de avut ar fi el*. Nu mult după aceasta Românul a dat fata sa în căsătorie unui păstor Român tot din Abela a căruia avere consta numai în 20 de oi.

Iată acum numele comunelor și orașelele românești cari se găsesc pe cele 2 coaste ale muntelui Pindu:

I. În districtul Grebena sunt:

1. Orașul Samarina; 2. Abela; 3. Smixi; 4. Perivoli; 5. Turia; 6. Furca; 7. Armata; 8. Breaza; 9. Pagi și 10. Palioseli.

În acest district sunt 6 școli românești și anume la Samarina, la Abela, la Perivoli, la Turia, la Furca și la Armata.

În toate aceste localități școlile române sunt instalate în școlile comunale, iar școlile grecești ce guvernul din Atena întreține spre desnaționalizarea Românilor, sunt instalate în case particulare ce țin cu chirie, dar aceste școli sunt foarte puțin frecventate, așa că la Abela s'a închis anul acesta școala grecească.

La Samarina, la Abela, la Perivoli și la Turia școlile române au câte 4 clase primare, iar la Furca și la Armata numai 3 clase.

Românii din acest ținut se ocupă cu creșterea vitelor, cu industria și cu comerțul. În timpul verii femeile române din sus numitele comune și orașele românești fac din lâna oilor un fel de postav numit *șaiac* ce-l vînd toamna autorităților turcești pentru îmbrăcămintea soldaților. Pe lângă aceasta femeile române mai fac un fel de tapete numite *velență*, precum și un fel de paltoane groase numite *cape* și *tâmbări* ce bărbații lor vînd în Bitolia, Salonic, Ianina, etc. Tapetele se vînd cu prețul de 20 — 40 franci, iar capetele cu 15 — 25 franci.

Femeia românului face tot ce este necesar pentru familie și pentru casă. Toate îmbrăcămintele bărbatului și copiilor, precum gilet, pantalon, palton, cămăși, ciorapi, etc. precum și tot ce vezi în casa unui român: tapete, perne, plapome, fețe de masă, etc. sunt confecționate de ea. Afară de acestea, se face un mare comerț cu brânzeturile și cu untul.

Brânzeturile cele bune, precum este cașcavalul și urda, se vînd cu 3 franci kilo. La Salonic, la Constantinopol, la Smyrna și la Ianina se face un mare debit de unt și de brînză confecționate de Români de la Pind.

Toate orașele Greciei: Atena, Patras, Larisa, Tricala, etc. sunt aprovizionate cu brânzeturi și cu unt ce fac Români de la Pind. O parte din urdă când este proaspătă se exportează în Franța și mai ales la Marseille, unde se vinde cu 6—8 franci kilo.

Românii din orașul Samarina se ocupă mai ales cu ar-

murăria. Cele mai bune cuțite, săbii, puscă și pistoale se fabrică de ei. În toate orașele din Macedonia, Epir și Albania armurierii sunt români și mai ales Samarineni.

II. În districtul Ianina sunt comunele următoare:

Al 11-lea Orașul Mețova ; al 12 Meru ; al 13 Kiare ; 14 Vutunosi ; 15 Malacași ; 16 Ciorani ; 17 Cuțofiani ; 18 Băeasă ; 19 Laca ; 20 Dobrinovo ; 21 Leșnița ; 22 Paliohori ; 23 Macrini ; 24 Cerneș ; 25 Florlu ; 26 Grebeniți ; 27 Trestinic ; 28 Dragai ; 29 Dòlian ; 30 Calari ; 31 Saracu ; 32 Palio-Kori ; 33 Mațuki ; 34 Megedie ;¹ 35 Păđi și al 36 Șeși.

În districtul Ianina nu este de cât o singură școală primară românească în comuna Băeasă cu 4 clase primare.

În orașul Ianina, care este în mare parte locuit de Români s'a fundat la 1887 un gimnasiu care acum are 2 clase gimnasiale cu un internat de 30 bursieri. De la Septembrie a. c. se va funda și clasa a 3-a gimnasială, iar la anu și clasa a IV-a.

Este de observat că gymnasiul român din Ianina s'a înființat cu foarte mari greutate. Grecii cărora nu le convine ca Români să se instruiască în limba lor maternă, și mai cu seamă Patriarhul grec din Constantinopol au făcut fel de fel de intrigă pe lângă Sublima Poartă, așa că Inspectorul școlilor române din Macedonia a fost constrâns să stea mai multe luni la Constantinopol ca să intervie pe lângă guvernul turcesc pentru darea ordinului necesar spre fundarea gimnasiului în chestiune.

Mai toți români din sus-numitele orașele și comune românești din districtul Ianina se ocupă cu comerțul, cu industria și cu profesiunile libere. În Ianina, cei mai mari industriași și comercianți sunt români. Chiar consulul Italiei din acel oraș, D-l Gioanopol este român din Mețova și în familie nu vorbește de cât românește. Parte dintre Români

¹ Comuna românească *Megedie* este fundată de sultanul Megid care i-a dat numele lui.

din acest ținut se duc în străinătate, unde după ce staă 2—3 ani și-și fac o poziție oare care se întorc în patrie.

Românii din Calari sunt renumiți ca argintari și sculptori. Cei mai eminenți argintari din Roma sunt români din Calari, cari sunt stabiliți de mult acolo. La toate expozițiile ce s'au făcut, argintarii români din Roma au luat cele d'ântăiū premii.

Biserica din Calari este un monument de sculptură. Sculptura în lemn este făcută cu așa de mare artă și fineță în cât ea este admirațiunea tutor călătorilor. O biserică de felul acesta este și în orașul Crușova, în Macedonia, în apropiere de Bitolia. Ea este sculptată tot în lemn de un român din Têrnova care a lucrat 25 de ani ca să o facă. Filologul german, Dr. Gustave Veigand, trâmisi de academia și guvernul german a studia limba românilor din Peninsula Balcanică și a face o cartă etnografică s'a mirat când a văzut sculptura acestei biserici. În toată Germania, spunea Dr. Veigand nu văzuse un templu așa de frumos și așa de fin sculptat. Filologul german a fotografiat interiorul acestui templu, a cărui fotografie va apare în curând în importanța sa scriere despre limba, literatura și etnografia Românilor din Peninsula Balcanică care se va publica cu spesele academiei din Berlin și Leipsig.

Cu începere de la 1 Septembrie se vor înființa mai multe școli românești în districtul Ianina, unde se simte mare necesitate de asemenea institute naționale, de oare ce grecii inundaseră toate aceste orașele românești cu dascăli și cu institute grecești trâmisi din Atena cu scop de a grecisa pe Români sau cel puțin a le inspira idei și principii elinești. Iată numele orașelor și comunelor românești din districtul Ianina, unde se vor înființa școli naționale anul acesta : La Mețova, la Săracu, la Grebeniți, la Florlu, la Cerneși, la Șeșiū, la Laca, la Dobrinovo și la Breaza.

III. *In districtul Tricala (Tesalia)*

La Estul oraşului Meţova până la Tricala, toată întinderea coprinsă între aceste două oraşe este ocupată de Români.

Iată numele comunelor din acest district locuit exclusiv de Români:

37-a comuna Palteni; 38 Generagi; 39 Karziazi; 40 *Sturza*; 41 Kaliki; 42 *Sclineasa*; 43 Coturi; 44 Libenza; 45 Vilitani; 46 Dorleani; 47 Cornu; 48 *Dragovişte*; 49 Ameru; 50 Kardiki; 51 Giurgia; 52 Mutara; 53 Orghili; 54 Camnani; 55 Pira; 56 Dessi; 57 Vitronic; 58 Pertuli¹; 59 Go-teana; 60 Pergnao; 61 Apano-Pergnao; 62 Aivani; 63 Paliohori; 64 Drauşta; 65 Calogriani; 66 Clinovo; 67 Nevodi; 68 Gudovazdi; 69 Costeana; 70 Buronica; 71 Coeli şi a 72-a Lujici.

În nici una din aceste comune nu există şcoală românească. De multe ori Românii din acest ţinut au cerut institutorii români, dar nu s'a putut satisface până acum dorinţa lor, de oare-ce atât lipsa de institutorii cât şi lipsa de mijloace n'au permis aceasta.

La această populaţiune compactă a Epirului, trebuie să adăugăm Românii respândiţi prin oraşele şi comunele din Tesalia, cum sunt de exemplu oraşele Tricala, Têrnova, Veleştin, Cardişa, Armiro, Volo, Arta, Prêveza etc., şi comunele Zarco, Damaşiu, Ţigoţi, Vlaho-Ghiani, Paramitia, Filiati, Parga, etc., cari au o populaţiune mixtă. În aceste localităţi Românii sunt tot aşa de numeroşi ca şi Grecii, sau uniţi cu musulmanii şi albanezii, locuind aceeaşi localitate formează majoritatea. Insula Sânta Maura care se găseşte în apropiere de golful de Arta este în majoritate locuită de Români.

După statistica oficială, Românii din Epir şi din nordul Tesalii sunt 250,000 la număr. Ceea ce dă însă poporului

¹ În vechime se găseşte *Perferi*.

Român o importanță mult mai considerabilă, este superioritatea sa în tot ce privește condițiunile sociale și materiale.

ROMÂNII DIN ALBANIA

În Albania, Românii sunt tot așa de numeroși ca și în Epir. Partea vestică a Albaniei cuprinsă între orașele Durațo și Avlona la litoralul mării Adriatice spre sudul Muntenegrului, este ocupată de Români. Acest ținut se numește „*Muzakia*“ și cuprinde două districte: districtul Avlona și districtul Durațo. Scriitorul francez Pouqueville, care a călătorit prin Albania, pe la 1808—13, zice că întrebând pe niște Români din Durațo, ce sunt, i s'a răspuns că sunt posteritatea unei colonii romane stabilite de Quintu-Maxim în Taulanția¹. (În vechime Muzakia era eunoscută sub numele de Taulanția).

Iată numele comunelor românești a acestor două districte locuite de Români.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
I Districtul Avlona

1, Svernași, 2 Bestrova, 3 Mifoli, 4 Miciști, 5 Scapari, 6 Scrufutina, 7 Arinenli, 8 Bunavi, 9 Crisolu, 10 Ciperati, 11 Areslia, 12 Arnieni, 13 Silitnița, 14 Sibnia, 15 Anibari, 16 Hamitubiazi, 17 Tracova, 18 Pesteni, 19 Levani-Samari, 20 Levani-Feta, 21 Chituladi, 22 Crue-Guiati, 23 Sopi, 24 Soriani, și a 25 Arodostini.

II Districtul Durațo

A 26-a Origvurta, 27 Vadiza, 28 Indishortizan, 29 orașul Fiarica (Ferică), 30 Crepasi, 31 Verbahi, 32 Ziarza, 33 Cumanii, 34 Roscoveți, 35 Terveni, 36 Potudua, 37 Calfani, 38 Curmea, 39 Ponbrați, 40 Petre-Duar, 41 Cutali, 42 Șepor, 43 Poma, 44 Kebleșiva, 45 Morava, 46 Sjiambarda, 47 Carbonari, 48 Lușani, 49 Cuniati, 50 Bitricu-Miza, 51 Deviac, 52 Gore-

¹ Pouqueville 2 edition t. II p. 238.

cușe, 53 Grabiani, 54 *Gradiște*¹, 55 Saculi, 56 Anguiovza, 57 Casime-Beian, 58 Bobodina, 59 Imista, 60 Cipliac, 61 Pitova, 62 Baltiza, 63 Premundi, 64 Guegani, 65 Cirmani, 66 Grethani, 67 Veleani, 68 orașul Cavaia², 69 Gramara, 70 Polvina, 71 Dușinik, 72 Stremeri și a 73 Costare.

Pe lângă aceste 73 de comune curat românești, mai sunt încă multe orașe în Albania, unde Români sunt amestecați cu albanezii. Este de observat că Români care nu se încuscrează cu străinii, numai cu albanezii se încuscriază.

Printre orașele unde Români sunt amestecați cu albanezii cele mai principale sunt Berat cu 3100 locuitori români, afară de albanezi, Elbasan cu 940, Avlona cu 500, Tyrana cu 640, Prizdren cu 490, etc.

La Români din Albania nu sunt școli românești. Cu începerea anului nou școlastic se vor înființa câte-va școli românești în principalele orașe, precum este Ferica, Berat, Tyrana, unde Români din comunele din prejurul acestor orașe vor putea trimite copiii lor ca să învețe limba lor maternă. Ar fi bine ca să se înființeze cel puțin vre-o 30 de școli, fiind-că este mare necesitate ca Români din Albania să iasă din întunerecul în care zac.

Populațiunea Românilor din Albania trece peste 200,000 de locuitori. Ei se ocupă parte cu agricultura, parte cu comerțul. Unii din Români care sunt pe marginea mării Adriatice vorbesc puțin și limba italiană, de oare-ce în daraverele lor comerciale vin des în contact cu italienii. Anul acesta, guvernul italian a fondat mai multe școli italiene pe litoralul mării adriatice. La Durațo și la Avlona pe lângă școalele primare de băieți italiene, se vor înființa în curând și școale de fete, unde Români în lipsă de școli naționale, își vor trimite copiii lor.

¹ *Gradiște* e centrul tuturor liniilor telegrafice din Turcia.

² Bolintineanu a stat mai mult timp la Cavaia, când în urma revoluțiunii din 1848, a fost exilat în Turcia. În poeziile sale *Macedonenele* sunt câte-va poezii relativ la Cavaia.

La aceste notițe etnografice asupra Românilor din Albania și Epir, rămâne a adăuga numele și numărul orașelor și comunelor românești din Macedonia, precum și a unei părți a Rumeliei și a Greciei continentale ceea ce-mi rezerv a face în curând în interesul dreptății și științei. V . . .

INFLUENȚA MUSICEI ASUPRA MORALULUI ȘCOLARILOR¹

Doamnelor și Domnilor

„Musica este vulcanul
care asvârle schinteile sale
sublime în masa popo-
rului“.

(Pitagora).

Aceste cuvinte mă fac să cred că întreaga omenire și chiar universul întreg este o muzică, după cum filosoful Pitagora adăoga: *Plantele universului mișcându-se fac o armonie; și mai departe, că: «sufletul nostru este alcătuit în corp după armonia muziceii.»*

Când ne gândim de aproape la înțelesul acestor frase, apoi ce poate fermeca mai cu mulțămire urechea și auzul nostru ca sunetul unui instrument bine acompaniat, bine executat; sau, ca vocea serafimă a unei cantatrice, a cărei vibrațiune face, ca :

„Munții să resune,
„Soimii să s'adune,
„Codrii să trezească
„Frunzei să șopteasă,
„Stele să sclipească
„Din drum să se-oprească,

după cum găsim în balada *Michul Copilul*²

În timpurile vechi, muzica și gimnastica erau puse

¹ Conferință ținută în ziua de 25 Martie 1890 în localul institutului „Gherasi.“

între studiile de căpetenie ca și etica, ca și filosofia, ca și metrica, în fine, ca și or-ce știință de valoare.¹

Cei mai savanți bărbați ai vechimii se credeau imperfecti dacă vre unul din ei n'ar fi cunoscut musica. Așa, Temistocle, cu toată bogăția cunoștințelor sale, a fost nevoit, necunoscând musica, să declare că nu știe nimic.

Cântul fie or-cât de slab, or-cât de necultivat, cu toate astea el dă multă vigoare pilotului și-l mângăe în ostenele sale pe valurile furtunoase.

Se știe că numai o educațiune serioasă și o resboinică musică a făcut din Lacedemonieni poporul cel mai viguros și mai interprinzător în resbele!

Grecii vechi după ospețe, trebuia să ia lira și s'o treacă din mână în mână spre a esecuta fie-cine câte un cântec ce ar fi știut.

Saul în orele sale de nebulie nu-și căpăta liniște, de cât numai când auzia pe David cântând cu harfa.

Mișcarea unei frunze, zângănitul unui corp metalic, trecerea unui vânt repede printre doi corpi alăturați, murmurul cel lin și dulce al apelor curgătoare, susura erburilor și a florilor din câmpii, mlădierea cea grațioasă a valurilor de aur a grânelor din holde, mugetul cel spăimântos al arborilor uriași de prin munți, fâșitul cel melancholic al trestiei din baltă, sunt o mulțime de agenți ce au contribuit a da naștere musicei.

Mâna cea darnică a creatorului care a regulat totul, a ordonat fie-care lucru la locul său, fie-care fenomen cu cauza și scopurile sale.

Musica nu a fost și nu va fi privită nici odată mai prejos ca celelalte avuturi de cari omul s'a servit și se servește în viața sa de a se perfecționa.

Se zice că Orfeu când cânta cu divina sa liră, ani-

¹ Spencer și Ch. Bernard.

malele cele mai feroce se domesticiau, arborii și pietrele se mișcău, iar apele își opriau cursurile.

Poporul Român ca viță a marelui popor Roman, adus aci de pe coastele Adriaticei și Toscanei este de felul lui un popor musicant. Cele mai sublime talente ale muzicii sunt de viță latină, de sânge roman.

Musica deșteaptă spiritele molatice, vivifică temperamentele, agerește spiritele cultivate, escită sentimentele, impune caracterelor feroce; în fine, poate pune în mișcare chiar corpurile brute.

În menagerii și circuri s'au văzut animale ce joacă după cântul muzicii. Pe câmp și prin munți erbivorele se strâng auzind sunetul buciului; ba, după cum ni se spune de unii naturaliști, chiar delfinii, auzind cântul marinarilor, se strâng horă împrejurul vaselor plutitoare și nu se deslipesc de ele de cât după încetarea cânturilor. Ceva mai mult. Aș fost oameni cari aș asistat la căsătoria insectelor. Și în marea lor răbdare, aș rămas foarte încântați când mirele și mireasa aș fost conduși în fericitul palat nupțial de insectele mai mature, călăuzite de alte insecte tot din ordinul lor, îndeplinind rolul lăutarilor noștri! ¹

Buciumul, lăuta, cavatul, fluerul, tilinga, tambura, daira sârbească, dringul, cântarea cu frunza, solzul, sunt cele mai vechi instrumente de muzică ale omului primitiv. Toate își aș gustul, plăcerea, numirea lor; dar față cu vocea omului, cu acea voce bine cultivată rămân pe jos.

Scormonind mitologia, mai găsim că muzica făcea parte dintre cele nouă muse având de patroană pe Euterpe, zeița instrumentelor și a cântecelor. ²

Dar de multe ori poezii în operele lor fac apel și la Sirene, zeițele cantatrice ale mărilor, cari de cei vechi

¹ Minunile naturii și Isis de Julius Barasch.

² Metologia de Tellier, pag. 66 și Preda pag. 69.

se credea a fi niște copile al căror corp se termina cu coade de pesci.

Cât de fermecat nu rămânea auditorul, când, în templul lui Iehova auzia vibrând lira lui David acompaniată de celelalte instrumente ce compunea sublima orchestră așezată pe cele 24 de trepte. Gloriosul acesta concert era un adevărat concert îngeresc!

Față cu marele rol ce-l joacă musica în omenire, Românul, care merge pe calea progresului, putea-va rămâne în urma celorlalte națiuni, de a nu cultiva cu aceiași îngrijire și tragere de inimă și această nobilă artă, ce, ca un reflect al moravurilor sale, îi înduioșează inima și îi înviorează sentimentul? Nu, nici de cum.

Cunoscând importanța acestei arte, se naște întrebarea, când și în ce mod trebuie început acest studiu?

Răspunsul ce-l putem căpăta, nu poate fi altul de cât că musica trebuie făcut cunoscută copilului tot în așa mod, cum îi facem cunoscute și celelalte științe, adică puindu-i temelie tot în clasele primare. Necesitatea cere cu atât mai mult aceasta, cu cât știm că musica pe lângă că servește ca stimulant distractiv pentru copil, apoi de la ea mai avem și alte avantagii. Așa: musica servește ca un excelent mijloc de disciplină în școală. Mișcărilor, ce se fac cântând, se fac cu mai multă ordine și precisiune ca alt-fel. Cântul servește și ca mijloc de repaus, căci două lecțiuni separate printr'un cânt, sunt ascultate cu mai multă plăcere și luare aminte, ca cum ele ar urma fără intervale sau după oare-care momente deosebite.

Dar, se va zice, poate, că învățămîntul muzicii cere mult timp și chiar ani întregi până ce copilul să solfegieze și să înceapă a cânta. Da, însă pe noi nu trebuie să ne preocupe aceasta; căci, clasele primare nu sunt chemate a scoate artiști, ci numai a escita și a pune

primele baze și acestei arte ca și celorlalte studii. Pentru aceea, câtă a imita pe mama, care pentru a deprinde pe copil să vorbească, nu-i spune nici care sunete se numesc vocale, nici cari se numesc consoane, nici ce este silabă, nici în fine nimic din tot ce se atinge de regulile gramaticii. Ci ea îi vorbește curat limba usuală; și puțin câte puțin copilul se deprinde din zi în zi, până ce ajunge, prin imitațiune, să vorbească întocmai și fără nici o schimbare limba mamei și a tatălui său. În casa părintească nu e nici o pomeneală de reguli gramaticale sau de principii de limbă, de cari dacă s'ar usa în cele d'întâi zile de când se vorbește copilului, acesta n'ar mai ajunge a învăța să vorbească nici odată; sau, de și ar învăța, însă cu foarte multă anevoință și cu mult chin.

Având de exemplu pe mamă în învățarea limbii, de ce să nu învățăm și noi pe elevii noștri musica sau cântul (tot pe această cale? Nul ne este oare cunoscut că copiii se atrag cu mai multă plăcere spre învățatură prin jocuri și cântece? Și care a fost oare intențiunea învățămîntului său metodei froebeliene, când pe lângă intuițiunii s'au introdus jocul și cântul în școlile de copii? care, dacă nu marele interes de a ademeni pe copii prin jucării și cânturi spre a iubi școala și de a exercita o influență puternică asupra moralului copilului?

În Ilfov, pe cât știu, mai că nu există școală, unde, pe lângă alte exerciții de școală, să nu fie introdus și cântul sau musica. Avem deja câte-va manuale de cânturi școlare. Cele mai acreditate și mai cunoscute sunt: „Colecțiunea de cântece froebeliene“ a D-lui Iulius Viest, aceia a D-lui Bunescu și a repausatului George Mugur. În aceste manuale învățătorul poate găsi mai multe bucăți potrivite cu cerințele școlilor primare. Ba unele

din aceste cânturi aș în vedere chiar pe țăranul nostru. Așa sunt: *Plugarul, Morarul, Columbarul* și altele.

De și toate aceste cânturi sunt așezate pe note, însă ele odată știute de învățător, de o cam dată pentru școlarii nu e de trebuință a li se face cunoscut de cât melodia acelor cânturi cu vorbele lor și în mod practic, după cum știm că și mama învață pe copil a vorbi limba fără gramatică sau dicționar.

Alt gen de cânturi, ce elevul trebuie să învețe, sunt cânturile patriotice, ca: *Deșteaptă-te Române, O Românie, Fata de la Cozia, Colo'n Plevna, Ginta latină, Sabia lui Traian Cea din urmă noapte a lui Michai Viteazul*, etc. cânturi ce deșteaptă în sufletul copiilor simțul de naționalitate și sădesc în inima lor marele interes de patrie!

Mai avem încă o altă serie de cânturi. Acestea sunt: cânturile religioase sau bisericesti. Cu privire la aceste cânturi art. 73 din legea instrucțiunii publice glăsuiește ast-fel: „*Duminica și serbătorile cele mari, toți copiii și fetele se vor aduna la școală dimineața și se vor duce de învățător la biserică, unde se vor ține în bună regulă, în timpul serviciului divin*“.

Față cu acest articol, mie mi se pare că nu este de ajuns ca elevii unei școli să fie duși serbătoarea la biserică, unde să stea numai ca niște *mumi*; ci din contră eu sunt de părere ca ei să ia și parte activă prin cântarea trisagiilor leturghiei, fie după musica orientală, fie după cea occidentală. Aceste exerciții pe lângă că aduc un serviciu pompos religiunii, apoi ele aș și o mare influență morală asupra spiritului elevilor noștri, deprinzându-i de mici a-și iubi religiunea părinților lor și de a avea un cult deosebit de respect față cu reprezentanții religiunii, mijloc ce contribue ca, elevul, ajuns în etate, să nu mai disprețuiască, din neștiință, religiunea și morala creștinească. Aceasta pe de o parte, iar pe de alta că prin niște asemenea mijloace vom

putea ajunge ca și templele noastre să fie tot așa de populate ca și templele streine.

Aceste mijloace pe cât de ușoare, pe atât de folositoare, încălzesc moralul copilului, îl disciplinează oare cum și-i dezvoltă simțul gustului către tot ce este bun și util.

Dacă timpul ne permite, putem da elevilor noștri de prin ultimele clase primare oare cari noțiuni chiar și de muzică propriu zisă, deprinzându-i a solfegia bucăți ușoare în deosebite valori după cum sunt lucrate primele exerciții de muzică ale repausatului Ion Cart, unul dintre primii noștri artiști ce au pus basă conservatorului Român din București.

Pășind pe o asemenea cale, nu numai cu muzica, ci și cu or care altă știință, să fim siguri, pe de o parte, după cum se exprimă și marele nostru arhitect, D-l Al. I. Odobescu, în scrierile literarii și științifice (Vol. II pag. 63) că : *elevul ieșind dintr-o școală în care toate studiile s'au urmat după o sistemă identică, conducătoare la un sfârșit comun și nici odată pierdut din vedere, toată știința câștigată rămâne naintea lui așa de clar lămurită așa de bine clasificată, în cât la or-ce moment al vieții se poate servi cu dînsa ca jețarul cu literile bine regulate al unei caștie de imprimerie,* iar pe de alta, că numai pășind pe aceste căi putem face ca muzica să fie privită ca un vulcan ce asvârle scînteii sublime în masa poporului și poate esercita cea mai puternică influență morală în spiritul copiilor ce frecventează școala.

Pr. Al. Popescu.
(Cernica)

LEGEA ȘCOALELOR

Prima și unica lege ce s'a făcut la noi asupra instrucțiunii este cea din 1864, care și astăzi este în vigoare. Nică înainte de anul 1864 n'a existat vre o lege specială asupra școalelor, nici în urmă nu s'a mai putut vota altă lege, deși mai mulți miniștri respectivi au adus în cameră proiecte mai mult sau mai puțin bune, dar nici unul din ele n'a putut deveni lege. Actuala lege însă nu mai răspunde tuturor cerințelor de astăzi, deși fondul ei este privit ca corespunzător spiritului democratic și progresist; dar ea n'a prevăzut toate instituțiile posibile de creat din cari unele deja s'au înființat. Ast-fel, actuala lege prevede pentru școala primară numai 3 clase, pe când în realitate ea are 4 clase. În privința învățământului real legea menționează școale reale elementare, pe când noi știm că asemenea școale nu s'au înființat de loc; în schimb însă avem gimnaziile reale și chiar un liceu real la Brăila. Unde mai punem că legea nu prevede facultatea de teologie, școalele normale de învățători și institutori, Asilul Elena Doamna și altele cari s'au și înființat, fără să mai vorbim de instituții cerute de actuala noastră stare culturală, precum sunt agregatii pentru universități și brevetele de profesorat pentru toate gradele învățământului secundar.

Ei bine, spre a răspunde acestor necesități, Ministrul actual, d-l Th. Rosetti a adoptat proiectul de lege făcut de d-l T. Maiorescu anii trecuți, prin care propune să se introducă modificările necesare în actuala lege.

Între modificările propuse mai însemnate sunt următoarele :

I. La articolul 4 din actuala lege guvernul *a adaus* :

gimnasiu și licee reale, școli normale primare pentru învățători și învățătoare, pentru institutori și institutoare, și externate secundare pentru fete. Comitetul Senatului însă, prin organul raportorului său d-l V. A. Ureche, în locul esternatelor secundare pentru fete, a propus înființarea de *licee speciale pentru fete*, prevăzând tot o dată și *conservatoriile de muzică și declamație*, cari și există de lung timp. Iar la art. 5 între facultăți s'a adaus cea de teologie.

II. A doua modificare însemnată e relativă la consiliul general, care după art. 22 din proiectul guvernului se va compune :

- 1) De un președinte care va fi ministru ;
- 2) De trei învățători rurali numiți de rege, după propunerea ministrului ;
- 3) De trei delegați ai învățământului primar urban, numiți de Rege după o listă de nouă institutori, aleși câte trei de corpul didactic al școlilor primare din București, Iași și Craiova ;
- 4) De doi delegați ai școlilor normale primare numiți de Rege din lista delegaților acestor școli, aleși câte unul de fie-care școală normală ;
- 5) De un revisor școlar din Dobrogea ;
- 6) De doi delegați ai liceelor reale numiți de Rege după lista delegaților acestor licee, compuse din câte doi profesori ai fie-cărui liceu real ;
- 7) De trei delegați ai liceelor clasice numiți în modul arătat la No. 6 de aci ;
- 8) De trei delegați ai universităților numiți de Rege după o listă de șase profesori aleși de corpul profesoral al celor două universități, câte trei de fie-care universitate.

Comitetul senatului n'a primit în totul propunerile guvernului Ast-fel la No. 4 în loc de doi delegați, cum propune guvernul, comitetul cere *trei* delegați ai școa-

lelor normale de toate gradele, pentru ca unul să reprezinte școalele normale pentru învățători și învățătoare, al doilea școalele normale pentru institutori și institutoare, și al treilea școalele normale superioare. Delegatul de la No. 5, adică revisorul școlar din Dobrogea, este suprimat de senat; de oare-ce revisorul fiind un agent al guvernului se presupune că nu va îndrăzni să combată propunerile acestuia. La No. 6, în loc de doi delegați, din partea liceelor reale, comitetul senatului propune trei. La No. 8 propune patru delegați din partea universităților. Afară de acestea comitetul mai propune un delegat din partea sinodului bisericeii române și doi delegați din partea învățămîntului privat, numiți de Rege după o îndoită listă presintată de școalele private din București, Iași și Craiova.

Consiliul general va dura șapte ani, când se vor face noi alegeri. Funcțiile membrilor consiliului sunt gratuite, primind o diurnă de 20 lei pe zi, când va dura sesiunea. Sesiunea ordinară va dura cel mult trei săptămâni, cu începere de la a 4 Duminică înaintea Duminicii paștelor. Consiliul mai poate fi convocat de ministru în sesiune estraordinară la orice altă epocă.

Din cele zise se vede că guvernul propune ca numărul membrilor consiliului general să fie numai de 18, iar comitetul senatului propune 22, și că se introduc unele elemente noi, precum sunt delegații învățătorilor rurali, dar în schimb se suprimă delegații curții de Casație și ai școalelor cari nu țin de ministerul școalelor, cea ce este logic.

Al III se propune oare care modificări privitoare la învățămîntul primar; ast-fel acesta este obligator în orașe pentru toți copiii de ambele sexe de la 8—12 ani împliniți, în sate de la 9—15 ani; școala primară urbană va avea 4 clase și când numărul școlărilor va trece peste 60 se va înființa o clasă divizionară cu

institutor deosebit, dar în numărul de 60 școlari se primesc *întâiu* fiii de români, al *doilea* fiii indivizilor supuși la recrutare, deși n'ar avea calitatea de cetățeni români și numai în cazul când nu s'ar fi completat numărul de 60 cu școlarii de mai sus, se vor putea primi școlari de naționalitate streină, plătind o taxă lunară de 2 lei. Vacanțe vor fi: la Crăciun de la 24 Decembre până la 7 Ianuarie inclusiv; la Paște 15 zile, vacanțele mari Iulie și August. Această dispoziție se aplică și la școalele secundare. Religia se va putea preda la școalele urbane de un preot. Duminica și sărbătorile mari școlarii vor fi conduși la biserică de director sau de un institutor.

Cursul școalelor rurale va fi de 5 ani zice proiectul guvernului, dar comitetul senatului cere:

«Absolvirea cursului școlii rurale se va face până în anul când încetează obligativitatea pentru școlar, adică al 15 al vârstei inclusiv».

Cursul obligator în școalele rurale va fi de la Sf. Dumitru până la Sf. Petru; însă în acest timp învățătorul, afară de vacanțele de la Crăciun și Paște va mai putea da vacanță câte zece zile pentru fie-care fel de muncă a pământului după regiuni, peste tot cel mult 30 de zile.

Al IV. Relativ la școalele secundare stabilește ca liceele clasice să aibă opt clase, suprimându-se «elemente de economie politică și dreptul administrativ». Comitetul senatului însă nu suprimă nimic din actuala programă. Atât guvernul cât și senatul susțin ca între celelalte studii să se predea limba italiană și elemente de ținerea registrelor, cea ce se prevede și în actuala lege de la 1864. În școlile secundare se vor primi fără examen toți elevii cu atestate de la școlile publice, iar cei particulari vor fi examinați de clasa IV primară, plătind o taxă de 25 lei, iar dacă voesc să

intre într'o clasă superioară a cursului secundar, probând că învățat într'o școală particulară recunoscută, atunci vor fi esamuiuți de clasele inferioare.

În clasa VIII-a a fiecărui liceu clasic se va face la sfârșitul anului școlar, în Iunie, un examen general, dând școlarului, care l-a trecut cu succes, dreptul de a primi diploma de bacalaureat al liceului, plătiind 40 de lei. Comitetul senatului însă a propus ca esamenul de bacalaureat să se depună numai înaintea universității din București și Iași, la care esamen să se primească și absolvenții școalelor particulare recunoscute de minister. Bacalaureatul poate fi clasic sau real.

Delegațiunea senatului propune înființare de licee speciale pentru fete cu cinci clase, adăogând însă că ele pot urma și în școalele de băieți fiind însoțite de mamele lor, în caz de ar voi să se prepare pentru bacalaureat.

Invățămîntul real se predă în licee reale de câte 7 clase și în gimnasiile reale de câte 4 clase. În aceste școale se predau pe lângă celelalte limbile română cu noțiuni de limba latină, francesă și germană; greaca și italiana însă sunt înlăturate. Aci se mai predau comptabilitate, agricultură, mecanică, astronomie, anatomie, fisiologie și științele matematice mai desvoltate de cât în liceele clasice.

Bacalaureații reali pot fi înscriși la facultățile de științe și medicină, la școala superioară de farmacie, la cea veterinară, la cea de foresterie și la școala de ingineri.

V. Relativ la seminariile admite două grade: cele de gradul I se numesc gimnasiile clericale cuprinzând învățăturile din gimnasiile clasice și studiile religioase pentru a putea urma în seminarul de gradul al II-lea.

Gimnasiile clericale vor avea 5 clase; iar cele două seminariile de gradul II vor coprinde, pe lângă studiile

din gimnasiile clericale, cursurile proprii seminarului pentru pregătirea de școlari ai facultății de teologie și pentru candidați de preoți pre la comunele rurale.

Gimnasiile clericale vor putea fi frecventate și de școlari cari nu se destină la preoție, urmând ca esterni. Ei vor fi primiți în licee ca și elevii gimnasiilor laice. Absolvirea gimnasiului clerical nu dă dreptul la preoție.

Preoții de mir de la sate vor fi cel puțin absolvenți ai seminarului de 8 clase. Pentru orașe vor fi preferiți absolvenții facultății de teologie.

Se va înființa și un seminar catolic pentru comunele rurale catolice.

VI. In ce privește instrucția superioară, se prevede o facultate de teologie la București, se îndatoresc studenții de la drept a urma un an cursul de medicină legală și cursul de logică, dând examenul anual la aceste cursuri. La acestea comitetul senatului propune înființarea doctoratului în drept chiar prin bugetul anului 1891 — 92 dacă aceasta se va cere de facultățile de drept.

La facultatea de litere se adaugă ca accesorii: limba și literatura franceză, limbile sanscrită și zend, în fine literatura germană. Afară de acestea, se mai pot adăuga și alte cursuri cari se vor crede necesare.

Pre lângă facultățile de medicină și științe se alătură următoarele institute speciale: a) Institutul de chimie; b) institutul de fiziologie; c) cel de chirurgie; d) institutul de patologie experimentală și bacteriologie. La acestea, comitetul mai adaugă al *cincilea* institutul de anatomie.

Cursurile universitare vor începe la 1 Octombrie și se vor termina în Iunie.

In facultatea de teologie se vor primi ca studenți regulați absolvenții seminariilor de gradul II și bacalaureații clasici.

Pentru orice diplomă universitară se va plăti taxa de 100 lei. Vor fi scutiți de această taxă școlarii săraci care vor întruni bile albe la examenele pentru diplomă și școlarii de la școalele normale superioare.

VII. La prepararea personalului didactic se recunosc școalele normale *superioare* pe lângă facultățile de litere și științe, se stabilește ca în școala normală pentru institutori să se primească elevi prin concurs dintre absolvenții a 4 clase de gimnasiu clasic sau real, și a 4 clase de seminar. Cursul studiilor va fi de 4 ani. Pe lângă școala normală de institutori va fi o școală primară cu 4 clase ca școală de aplicație.

Pentru prepararea învățătorilor vor servi școalele normale de învățători, stabilite la Iași, Craiova, Bârlad, Galați, Câmpulung (Carol I) și unde trebuința va cere. Aci raportul comitetului senatului, în loc de Câmpulung, menține școala normală Carol I la București.—Cursul învățaturii acestor școale va fi de 4 ani. Elevii regulați vor fi interni bursieri. Pedagogia și didactica vor forma un curs special la care să poată asista cel puțin un an ca externi absolvenții a 4 clase seminarele și a 4 clasice sau reale, având dreptul să depună examen din aceste obiecte speciale și să primească certificat asupra examenului trecut cu succes. Internii acestor școale vor fi numai fii de sătenii, deplin sănătoși, având cel puțin 16 ani împliniți și posedând atestatul absolutiv al unei școle primare rurale. Ei vor fi aleși de revisorii școlari după notele atestatelor eliberate de școalele rurale. Pentru ce nu prin concurs?

Directorii școalelor normale de învățători au dreptul de inspecție asupra revisorilor școlari din circumscripția lor. Această dispoziție ar fi foarte bună, dacă directorii școalelor normale ar fi toți demni și capabili, dar se știe că excețiile sunt numeroase.

Școala normală a societății p. i, p. r. din București

va fi recunoscută ca școală de stat, după cum propune comitetul senatului.

În una sau mai multe școli primare ale orașului, în care se află școala normală de învățători, cl. I și după trebuință clasa II vor fi ținute de elevii normaliști din anul al patrulea, așa propune guvernul și comitetul senatului. Dar, pentru ce n'ar fi o școală de aplicație care să servească de model celorlalte școli?

Pentru prepararea specială a institutoarelor vor servi școlile normale (centrale *poate*) de institutoare din București, Iași, Craiova și Galați. La acestea, d-l raportor al senatului adaugă: «Asilul Elena Doamna (secțiunea liceului) se consideră ca școală normală preparatoare de institutoare și învățătoare». Elevele acestor școli vor fi toate interne, bursiere sau solvente admise prin concurs dintre absolventele unei școli primare. Însă prima premiată a clasei IV de la fiecare școală urbană de fete din Dobrogea e de drept admisă în vr'unul din internatele școlilor normale de institutoare. Bine înțeles, adaugă d-l Ureche, că elevele orfane admise în Asilul Elena Doamna încă din clasele primare vor avea dreptul să urmeze înainte și cursul normal.

Cursul învățămîntului în aceste școli normale pentru institutoare va fi de șase ani și direcția se va încredința uneia din profesoarele școlii, care va trebui să lăcuiască în năuntru. Elevele clasei a VI vor face lecții în clasa I a școlii normale în care se află. Dar, pentru ce nu s'ar înființa o școală primară de aplicație pe lângă fiecare școală normală de institutoare?

Urmând pas la pas toate modificările propuse în acest proiect, nu se vede nicăieri înființarea de școli normale pentru prepararea învățătoarelor rurale, ceea ce este un mare rău, căci nu numai femeile din orașe ci și cele din sate, au necesitate de instrucție. Poate

autorii acestui proiect n'au propus creațiunea de atari școale numai în vederea ca învățătoarele să se recruteze tot din absolventele școalelor normale de institute. Aceasta însă n'ar fi de loc nemerit, pentru că din cea ce se petrece zilnic cu multe din actualele învățătoare rurale, s'a învederat că țărancă nu capătă aproape nimic potrivit vieții sale câmpenești, ci numai apucături orășenești.

La personalul de inspecție al școalelor primare și secundare se prevăd inspectorii generali și inspectorii pentru învățământul secundar și primar, revisorii și sub-revisorii pentru învățământul primar, al căror număr se va fixa după trebuință.

Inspectorii și inspectorii generali se vor numi din actualii sau foștii profesori de universitate și de școale secundare, zice proiectul guvernului, la care însă comitetul senatului adaugă *«său și din alte persoane cu titluri academice și studii pedagogice»*.

Revisorii vor fi numiți dintre profesorii școalelor secundare, dintre institutori preferindu-se cei eșiți din școala normală de institutori și dintre alte persoane cu cunoștințe pedagogice.

Subrevisorii se vor numi prin decizie ministerială, nu prin decret regal, dintre învățătorii definitivii.

Revisorul va avea cancelaria și un copist de la județ.

VIII La numirea corpului didactic, proiectul propune a) ca la vacantarea unei școale rurale, revisorul să numească îndată un suplinitor sau suplinitoare până la finele anului școlar, de preferință normalisti, și să încunoștiințeze ministerul despre aceasta.

Pentru numirea învățătorilor și învățătoarelor cu titlul provisoriu, proiectul n'admite concursul, ci numai titlu-

¹ Aci comitetul senatului zice „din foștii profesori, din foștii institutori, din foștii învățători, etc.“

rile, dupe recomandarea revisorilor, dintre absolvenții unei școale normale, dintre preoții cu certificat de examenul din pedagogie și didactică, dintre absolvenții a 4 clase gimnaziale și cu certificatul de pedagogie și didactică, și dintre absolventele unei școale normale de institutoare sau ale unui esternat secundar de fete (respectiv liceu special de fete).

Numirea definitivă a membrilor corpului didactic rural se dă dupe trei ani de bună funcționare, după cererea celor în drept.

b) Devenind vacantă o catedră primară urbană, revisorul respectiv numește îndată un suplinitor sau suplinitoare, și încunoștințează ministerul despre aceasta. Comitetul senatorial adaogă: »Suplinitorul va fi tot-dauna dintre absolvenții scoalelor normale de institutori sau institutoare »

Institutorii și institutoarele se numesc dupe titluri, dacă nu candidează mai multe persoane egale în titluri la aceeași catedră; căci, în acest cas se va ține concurs între acele persoane. Institutori provisorii pot fi numiți dintre absolvenții școalei normale de institutori, dintre absolvenții cursului superior de seminar, dacă au și certificatul despre examenul de pedagogie și didactică, dintre bacalaureații liceelor clasice sau reale, dacă au și menționatul certificat.

Institutoare provisorii pot fi numite numai dintre absolventele școalelor normale de institutoare.

Institutorii și institutoarele se pot numi definitiv dupe 4 ani de bună funcționare cu titlul provisoriu.

c) La vacantarea unei catedre secundare, directorul școalei înștiințează îndată ministerul și îngrijește de suplinirea cursului prin unul sau doi din profesorii acelei școale. D-1 raportor însă al delegaților senatului propune ca suplinirea să se reguleze de minister cu o persoană care va avea brevet de profesorat; iar în

lipsă de atari persoane suplinirea se încredințează unui absolvent al școlii normale superioare, și la o școală secundară de fete unei absolvente a Asilului.

Profesorul provisoriu se numește de minister dintre persoanele cari au brevet de profesorat. Comitetul senatului însă propune să se numească prin concurs.

Acești profesori se numesc definitiv dupe 4 ani de funcționare cu titlul de provisoriu.

Prin acest proiect modificător al legii școlilor se introduc și la noi brevetele de capacitate și agregatiunile, cea ce este un mare bine

Pentru acordarea brevetelor de profesorat secundar se vor înființa două comisii permanente, una în București și alta în Iași, compusă fiecare din câte 7 membrii cari vor funcționa cinci ani.

Aceste comisii vor ține concursul în luna Maiu a fiecărui an. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Aceste brevete se acordă pentru toate studiile din cursul școlilor secundare de fete și băieți.

Candidații să aibe un titlu universitar sau o diplomă specială, afară de unele specialități.

La limbile francesă și germană se admit și concurenți streini.

Candidatul sau candidata care va fi obținut la acest concurs cel puțin nota 7, va dobândi un brevet care-i dă dreptul a fi profesor public; dar, dacă în cinci ani de la obținerea brevetului, nu va fi fost numit profesor, atunci va trebui să facă un nou concurs pentru brevet.

d) Profesorii de facultăți se designează de consiliul facultății respective și se numesc de minister, în baza titlurilor și altor merite.¹ Dacă însă ministerul n'aprobă propunerea facultății, atunci se publică concurs.

¹ Intre aceste merite, comitetul senatului prevede și *examenul de agregatiune*.

La vacanța unei catedre universitare, ministerul poate numi un suplinitor, întrebând mai întâiu facultatea respectivă. Comitetul senatului adaugă ca suplinirea să se facă de un agregat.

Profesorii universitari se numesc definitiv după trei ani de provisorat.

Agregații.

Brevetele de profesorat se dau persoanelor cari aspiră a deveni profesori la școalele secundare, pe când titlul de agregat se dă persoanelor cari voesc să ajungă profesori universitari.

Examenul de agregatiune se ține la București și Iași, înaintea unei comisii de 5 profesori universitari, în luna Octomvrie a fiecărui an.

Aspiranții să fie români, să aibă bacalaureatul și diploma de licențiat sau doctori în specialitate.

Titlul de agregat însă se poate obține și fără concurs de o persoană care, cu învoirea consiliului unei facultăți de litere, științe, drept sau teologie, a ținut în localul facultății, cu succes constatat de consiliul acelei facultăți, un curs liber și gratuit, în decurs de trei ani, asupra unor materii din cercul de activitate al facultății, acea persoană dobândește fără examen titlul de profesor agregat dacă este primit prin votul a două treimi din membrii consiliului facultății. Candidatul care a reușit la examenul de agregatiune, precum și persoana care a obținut titlul de agregat în urma proponimentelor, vor primi o *diplomă de agregatiune*.

Agregații pot face cursuri libere și *gratuite* în localul facultății la care sunt alipiți. Consiliul facultății însă poate declara cursuri complimentare ale ei unele din cursurile libere făcute de agregat, în care cașacea vor primi o diurnă de la stat de 300 lei lunar.

Agregații suplinesc pe profesorii absenți și chiar sunt numiți suplinitori în cas de vacanță.

Agregațiunea e un titlu obligator spre a fi admis la concursurile de catedre superioare.

Sunt dator să notez că în proiectul guvernului nu există agregațiunea; deci tot ce se află în această privință se datorește numai comitetului senatorial.

IX. La drepturile și datoriile corpului didactic, se propune ca institutorii și institutoarele, profesorii și profesoarele definitivii să fie inamovibili, să nu poată fi revocați din funcția lor de cât pentru motivele determinate prin această lege. Profesorii și profesoarele definitivii nu pot fi nici permutați fără espresa lor învoire.

Învățătorii însă și învățătoarele definitivii nu pot fi permutați (afară de espresa lor învoire) nici destituiți de cât în urma unei decisiuni a consiliului permanent, aprobată de ministru. Consiliul permanent, înainte de a da decisiunea, va cita pe învățător sau învățătoare înaintea sa și va asculta justificarea lor, și apoi va pronunța decisiunea.

Comitetul senatului mai adaugă: «Profesorul (de ce nu și ceilalți membrii ai corpului didactic?), profesorul are drept, la cas de vacanța unei catedre identice cu a sa în alt oraș, să fie strămutat, după cererea sa, la acea catedră vacantă, cu toate drepturile ce are în momentul strămutării.»

Salariile personalului se fixează ast-fel:

a) 80 lei pe lună pentru învățătorii și învățătoarele rurale. La aceasta senatul adaugă:

«Învățătorii și învățătoarele cari n'au absolvit o școală normală sau un curs secundar, vor primi lunar numai 60 de lei.»

b) lei 225 pe lună pentru institutori și institutoare.
NB. Acest aliniat dupe comitetul senatului, de oare-ce

în proiectul guvernului nu se vede de loc, să vede că s'a scăpat din vedere.

c) lei 280 lunar pentru profesorii și profesoarele scoalelor normale de învățători, învățătoare și institute, ai seminariilor inferioare, ai esternatelor secundare și ai scoalelor profesionale.

d) lei 360 pentru profesorii de gimnasil și licee clasice și reale, de seminarii superioare, de scoala normală pentru institutori și de scoala de farmacie.

Din alineatele *b)* și *c)*, comitetul senatului a făcut unul singur, propuind lei 360 lunar pentru toți profesorii și profesoarele cursului secundar în genere și ai scoalelor normale de învățători (institutoare), afară de câți-va profesori de specialități ușoare, precum sunt: musica, desemnul, caligrafia, cari vor primi 200 lei etc.

e) Profesorii și profesoarele de limbi streine moderne vor primi câte 200 lei lunar, afară de cei de la gimnasil și liceele reale cari vor avea 360 de lei pe lună.

f) Profesorii superiori vor primi câte 700 lei pe lună, propune senatul.

Suplitorii în genere vor primi 50 la sută din salariul budgetar.

Din această espunere vede or-cine că în genere salariile se măresc la cursul secundar, pe când ale învățătorilor sătești se scad la 80 și la 60 lei, cea ce nu este o încurajare pentru cei ce se destină acestei cariere.

Proiectul guvernului modifică gradația ast-fel: După 7 ani de funcționare de la numirea provisorie, onorariul se sporește cu 15 la sută; după 14 ani cu 40 la sută; după 21 de ani cu 60 la sută; pe când senatul menține gradația din 5 în 5 ani, cum este acum, adăugându-se salariile cu 15, 30, 45 și cu 60 la sută.

Membrii corpului didactic cari vor fi ajuns anii de

pensie întreagă, vor fi puși la pensie de minister, dacă nu vor cere ei înșiși aceasta.

La pedepse s'a mai adaus permutarea.

Ast-fel membrii corpului didactic cari vor călca datoriile ce li sunt impuse prin această lege, vor fi supuși la avertisment, censură, suspensiune, permutare sau destituțiune, cari, afară de avertisment, se vor pronunța de o comisie de 5 profesori, în ce privește pe institutorii și institutoarele, profesorii și profesoarele definitiv.

X. Invățămîntul privat a rămas ca în actuala lege, fără nici o modificare, afară de dreptul ce am văzut că i s'a acordat d'a elibera certificate de cursul secundar cu cari elevii se pot presinta la bacalaureat

D-l Ureche însă a presintat în comitetul senatului *Un proiect de lege asupra învățămîntului privat*, după care or-ce român sau româncă de 21 de ani, poate deschide școală privată de or-ce grad, dacă are purtare bună și studii superioare școliei ce ar voi să deschidă, destul să facă cerere despre aceasta la autoritatea școlară. Persoanele cu purtare rea în ori-ce privință, n'aũ drept să deschidă școală, nici să fie profesor la o școală particulară.

Profesorii școalelor private vor îndeplini aceleași condiții ce se cer și de la directorii acelor școale.

Comitetele școlare județene, iar în București consiliul permanent, delegă comisiuni examinatoare pe la școalele private, cari comisiuni subscriu listele de promoțiune ale școlarilor examinați la școalele cari aũ adoptat întocmai programele publice. Promoțiunile acestea, semnate de comisiunile examinatoare, sunt valabile și la școalele statului până la exclusiv ultima clasă primară ori secundară, iar școlarii cari vor voi a avea certificate publice pentru aceste clase, vor fi ținuți a

trece examenele anuale ultime împreună cu școlarii acelei clase la una din scoalele publice.

Ministerul instrucțiunii însă poate acorda atestatelor de școli private, primare și secundare, valoarea de atestate publice, etc.

Or-cine deschide o școală fără permisie, va fi dat judecării și amendat, închizându-i-se școala.

Adunarea de trei copii, de părinți deosebiți și cari nu sunt rude, constituie școală și deci e supusă la condițiile cerute de lege.

Tot asemenea sunt supuși legii și profesorii cari țin copii în gazdă.

Acestea sunt modificările principale ale legii instrucțiunii publice din 1864, modificări propuse parte de minister, parte de d-l raportor al comitetului senatului. Altă dată voi face observările mele. E. B.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PRIMĂVARA¹

— Lecțiune practică din „Învățămîntul intuitiv.” —

Observare prealabilă. Lecțiunea are loc după o excursiune, ce învățătorul o face cu școlarii săi în natura liberă: într'o luncă sau livadă, în pădure, etc.

Astăzi vom învăța: — pe ce putem cunoaște, că este primăvară.

Aduceți-vă aminte de preumblarea noastră de ieri! Unde am fost noi ieri? Ce ați cules voi ieri în livadă? (flori.) Care flori înfloresc acum în livadă? Ce culoare au ele? Ce culoare are iarba? (verde).

Când livada se acopere de iarbă verde și de flori de tot felul, zicem, că avem primăvară. Mai înainte a fost iarnă. După iarnă urmează primăvara. Livada, cu ce este ea acoperită iarna? (cu neaună, zăpadă, omăt.) Când

¹ „Școala practică.” Vas. Petre.

este livada mai frumoasă, iarna ori primăvara? Nici odată livada nu este așa de frumoasă ca primăvara. Întâiu livada se acopere de iarbă verde; atunci zicem că; livada...? (inverzește.) Îndată apoi ce se ivesc fel de fel de flori de toată culoarea, este ca și când livada ar fi preserată cu flori; atunci zicem că: livada... (inflorește.) Livada se îmbracă în haina ei cea mai frumoasă,—se împodobeste, se înfrumusează. Cine anume o înfrumusează? (primăvara.) Cu ce? (cu iarbă și cu flori.) Când vedem, că livada se îmbracă în iarbă și flori: ce timp din an avem atunci? (primăvară.) Pe ce putem cunoaște deci, că este primăvară — întâiu? («Noi cunoaștem că este primăvară, căci livada se îmbracă în iarbă și flori.») Ori: „Când livada se îmbracă în iarbă și flori, atunci e primăvară.“

Eri ne-am uitat și la pomi. Mulți din pomi se împodobiseră și ei; cu ce? Care pomi aveau numai foi sau frunze? Care mai aveau încă și flori? Cum erau florile? Am văzut însă și pomi fără frunze; ce fel de pomi au fost aceia? Pe ce putem cunoaște, că este primăvară — a doua? („Noi cunoaștem că este primăvară, căci pomii se îmbracă în frunze și flori.“) Ori: „Când pomii se îmbracă în frunze și flori, atunci etc.)

Dar, cum se face, de chiar acuma livezile și pomii inverzesc și infloresc? Vedeți, dragii mei, aceasta o face bunul Dumnezeu, prin puterea soarelui, Dumnezeu, adevărat poruncește soarelui să încălzească mai bine de cât iarna, și ca să poată aceasta, îi zice să se urce mai sus pe cer, se facă o cale mai lungă, se petreacă mai mult timp de-asupra pământului (se arată scolariilor: unde resare, unde culminează și unde apune soarele iarna și unde primăvara.) Mai întâiu soarele curăță neaua de pe pământ; ce se întâmplă cu neaua? (se topește, se face apă și intră în pământ, ori să scurge în riuri.) După acea scoală iarbă, trezește florile, creapă muguri, ca să iasă frunzele...

Astăzi avem zi de primăvară, fiind-că este cu mult mai cald, de cât mai înainte. Acuma nu vă trebuie haine de iarnă, căciule, mănuși. Zilele sunt mai lungi și mai călduroase. Pe ce putem cunoaște, că este primăvară — a treia? (zilele sunt mai lungi și mai călduroase.)

Primăvara soarele are foarte mult de lucru. Ați auzit că el curăță neaua, scoală iarba, trezește florile, etc. Dar el nu se oprește aici; el mai deșteaptă și o mulțime de animale din amorteala, în care căzuseră peste iarnă: musculițele, albișițele, fluturii, furnicuțele, etc. Spuneți-mi, ce animale ați văzut voi eri în preumblarea voastră la câmp? De care vă temeți mai mult? Pe care le-ați fi prins bucuros? Care zboară din floare în floare? Când se deșteaptă musculițele și fluturii, ce anotimp avem atunci? Pe ce cunoaștem deci, că este primăvară — a patra?

Ați văzut eri și paseri; spuneți-mi unele! Care au fost duse de la noi în timpul ernoii? Unde? (în țeri mai calde.) Cine le-a chemat iarăși înapoi? (primăvara.) Deci, când rundunica, cucul, privighetoarea vin iarăși la noi, ce anotimp avem atunci? Pe ce cunoaștem, că este primăvară — a cincea?

Repetițiune generală!

Să-mi spuneți acum, ce face primăvara cu livezile? cu pomii? cu zilele? cu musculițele și cu fluturii? cu paserile? («Primăvara face ca livezile să se imbrace în..., etc.»)

Ascultați acum să vă citească o poezie frumoasă asupra primăverii.

CÂNTEC DE PRIMĂVARĂ

A trecut iarna geroasă,
Iacă câmpul înverzit!
Rîndunica cea voioasă
La noi iarăși a sosit.

Dintr'o creangă 'n alta zboară
Sturzul galben, aurit,
Salutare, primăvară,
Timp frumos, bine-ai venit!

Turturelele se 'ngână,
Miș de fluturi vezi sburând,
Și pe agera albină
Din flori miere adunând

Cântă cucu 'n dumbrăvioară,
Pe copaciul înflorit,
Salutare, primăvară,
Timp frumos bine-ai venit!

UN LOCAL DE ȘCOALĂ

Încăperile școlare înrăușesc foarte mult asupra orî-cărui fel de învățămînt, cu atât mai mult această înrăușire se simte asupra învățămîntului primar, căci se știe că fizicul unui copil are mai mare nevoie de condițiunile igienice favorabile de cât fizicul unui om matur sau cel puțin aproape de maturitate. Insuficiența luminei, aerul vîțiat, umezala, etc., lovesc mai mult pe micii copii. Este cunoscut că boalele contagioase mai des și mai întăi se observă la copii.

În vederea înlăturării acestor cauze, diferite păreri s'au emis cu privire la putința de a se face clădiri de locale pentru școlile rurale, de oare-ce acestea sufăr mai mult, de cea mai esențială condițiune, ce se cere la ființa unei școli. Nici una din acele păreri cari cer bani înainte de toate și împrumuturi, fără a le avea de unde plăti, nu se pot realiza, căci multe din comunele rurale au venituri mici, cari nu le ajung nici pentru întreținerea cheltuelilor lor, strict necesare, fără a se mai putea gândi la putința de a-și clădi locale pentru școli. În acest caz nu rămăne acestor comune, de cât două speranțe : prima de a li se înființa câte o zețime, sau două asupra fonciarului, căilor de comunicație, licenței și a altor dări ce locuitorii comunei plătesc către stat, pentru a-și forma în câțiva ani un capital necesar la asemenea construcții, pe baza cărora să poată face și împrumuturi ca construcția să se poată începe mai curênd și a doa de a se face apel la proprietari cu inimă generoasă și cu dor de un viitor mai bun al națiunii, de a le veni în ajutor cu materialul necesar și chiar cu celelalte cheltueli, unde comuna va fi de tot sêracă.

Fiind-că viitorul și sufletul unei națiuni sunt strâns legate de vrednicia școalelor ce ea posedă : fiind-că națiunii ce dispune de fii și fice cu fizic sănătos și cu un bogat capital moral și intelectual i se prevede un viitor glorios și fericit ; fiind-că o școală nu poate lucra cu izbândă pentru acest scop de cât numai cînd va avea și local bun și fiind-că timpurile prin care trece omenirea în prezent se arată cu mult mai nemiloase pe zi ce merge contra acelor națiuni cari stău nepăsătoare față cu vrednicia de viață, ce ele cer ; de aceea fac cunoscut publicului iubitor de țară și naționalitate, via recunoștință a locuitorilor din Buhociu (Bacău), d-lui Ioan

Gh. Lecca, mare proprietar și deputat, care în nemărginita sa iubire patriotică și în generositatea inimii sale către poporul și viitorul națiunii române, ce-l caracteriză, a donat pentru clădirea localului de școală din această comună tot lemnul și bârnele necesare în valoare de 1057 lei.

Această donațiune e a treia faptă bună în favoarea școlii române din partea D-lui Ioan Gh. Lecca. Prima e clădirea unui local pentru școală, de zid pe proprietatea d-sale în comuna Lecca (jud. Băcău) în valoare de peste 5000 lei și a doua, donațiune de lemnul necesar la clădirea localului de școală din comuna Rușii (Băcău).

Fie ca aceste frumoase fapte să fie imitate de toți d-nii proprietari. Numai un asemenea avânt va fi în stare a ameliora starea cea mizeră a localelor școlilor rurale în care se află.

Destul că locuințele sătenilor, în genere, sunt cuiburi de otrăviri pentru copii, măcar la școală să scape de această ucidere siluită, pe lângă deșteptarea gustului de a locui în case sănătoase și a aspectului ce școala prin clădirea sa se acreditează în ochii obșteii.

Gh. Todiriță.

Învățător Buhociu (Băcău).

BCU Cluj / Central University of Cluj

CUM SE NASC IDEILE

(După Domnul Profesor Ribn)

S'au văzut, adese-orî, casuri când profesorul dând școlărilor să trateze vr'un subiect oarecare, parte din ei răspund: „Nu știm ce să spunem, n'avem nici o idee“.

Poate se miră cine-va, cum de să găsec între copii unii, cari au destule idei, iar alții cari n'au de loc.

Aceasta nu este așa. Facultatea de a avea idei, nu este un privilegiu numai al unora; ci al tuturor. Și dacă natura seamănă pe ici coala, câte o mică deosebire între spirite, aceasta este prea neînsemnat lucru, ca să zicem că ideile sunt create absolut numai pentru unii, iar nu pentru toți.

Precum se deosibesc corpurile, asemenea și spiritele. De și natura ne-a dat aceleași organe, cu toate acestea, a în-

zestrat pe unii cu o constituțiune mai slabă, iar pe alții cu un temperament mai robust, așa ca aceștia produc mai mult cu o osteneală mai mică; pe când cei d'întâi, mai puțin, cu o osteneală mai mare. Se poate zice că cei d'întâi au fost făcuți pentru a munci, iar cei din urmă pentru a ședea și a se bucura de munca altora? Aceasta s'ar asemăna cu țeranul care întâlnind în drumul său un fluviu fără nici un pod, se așează liniștit pe mal, spre a aștepta trecerea apei.

Tuturor copiilor le plac a sări, a alerga; mișcărilor ce le fac li se par cu totul naturale: le fac fără a se gândi; a fost însă un timp când ei nu puteau face asemenea mișcări și a trebuit să cadă de sute de ori, până să se deprindă. Dacă mișcărilor, de tot soiul li s'ar ușoare, aceasta provine de acolo, că făcând dese efortări mușchii au devenit flexibili, membrele s'au întărit și s'au dezvoltat toate organele lor. Tot asemenea prin dese exerciții spiritul s' dezvoltă și ajunge cu timpul a crea singur, la început cam slab, dar încetul cu încetul această comoară, contra căriia mulți se plâng, se tot mărește și aceasta nu atârână de cât de noi.

Poate va întreba cine-va prin ce mijloace se capătă ideile? La cine să alege?

Cine dorește aceasta, n'are decât să bcaute drumul cel mai bun, ținând socoteală în acea călătorie atât de prevădând, cât și de fantastic.

Întâia datorie a unui drumeț, nu este, după cum cred unii, de a fi nepăsător la tot ce-l înconjoară; din contra, de a fi curios, iscoditor. Trebuie să-i placă a cerceta, trebuie să poarte în el interesul care face pe om să se întrebe la tot pasul: pentru ce cutare lucru este așa? Cum este cutare lucru? Urmând ast-fel, cercul cunoștințelor se mărește neconținut.

Știu că curiositatea, câte o dată, este un defect, aproape un viciu; de mai multe-ori însă este o calitate bună, aproape o virtute: totul atârână de la direcția ce i se dă și de la obiectul ce-și propune.

Se poate zice despre curiositate, aceia ce Esop zicea despre limbă: „*Limba est: cel mai bun și cel mai rău lucru din lume.*“

Copiilor! Vi s'au spus, cred, că nu trebuie să ascultați pe la ușile și ferestrele altora; că nu trebuie să citiți scrisorile ce nu vă sunt adresate și nici a vă amesteca în secretele altora, căci nimic nu strică pe copii mai mult ca curiosita-

tea rău întrebuințată. Asemene vi s'au spus că trebuie să fiți cu luare aminte la toate lecțiile profesorilor voștri; să ascultați convorbirile oamenilor învățați; să citiți cărțile ce vi se dau și să nu lăsați nici o ocasiune în care ați putea căpăta ceva. Când curiozitatea se exercită așa, în folosul inteligenței, ea este o virtute și atunci produce cele mai bune rezultate.

Curiozitatea este aceea ce face pe om să descopere drumuri și țări necunoscute; aceia ce-l împinge să pătrundă secretele naturii; să refacă cu ajutorul fosilelor (remășițelor) lumea anti-deluviană (d'înaintea potopului); să caute cu pericolul vieții, pricina celor mai molipsitoare boale, numai spre a descoperi și doctoriile pentru vindecarea lor; curiozitatea a condus pe Cristofor Columb, pe Cuvier, pe Lesseps, pe Pasteur, etc., la descoperirile ce au făcut.

Nu vă temeți de curiozitate, dar întrebuințați-o ca să vă folosească voe și semenilor voștri. Mijloacele pentru satisfacerea curiozității nu trebuiesc căutate departe; cele mai principale sunt: convorbirea și citirea; iată întâile stațiuni a le drumului nostru.

Conversația serioasă este bună. Pentru a reuși trebuie mai de multe ori, a tăcea, a asculta. La vrăsta voastră este mai bine a vorbi puțin și a asculta mult, căci lumea ține socoteală de vorbele ce spuneți, iar nu de tăcerea voastră. De altmintrelea și buna cuviință vă impune datoria de a lăsa să vorbească cei mai bătrâni pentru că știu mai multe.

Aceasta mă-aduce aminte următoarea întâmplare: pe la sfârșitul anului 1878, era în București un băețan foarte inteligent, dar care avea o creștere stricată, crezându-se a opta minune din lume. Intr'o zi tată-său îl trimise la adunarea unor bărbați maturi și foarte instruiți, unde, ar fi avut ocazie să câștige mult ascultând, fără a zice un cuvânt. Acolo se discutau cele din urmă întreprinderi ale armatei române pe câmpia Plevnei. Înăvăitul copil, după puțină ascultare, se scoală, întrerupe pe vorbitor și cu o obraznicie ne mai pomenită începe a discuta marșurile și contra marșurile armatei, învinovățind pe unile și susținând pe altele și aducând în sprijinul părerilor sale pe Alexandru și pe Cesar, pe Anibal și pe Turenne. La sfârșit, un bătrân, — care 'l ascultase cu o mirare amestecată cu milă, — îl bătă pe umăr zicându-i: tînărule! îți dau următorul sfat, care-ți va prinde bine: „Tu ai mult spirit, dar de-1 vei întrebuința tot așa, să știi că ai să ajungi cel mai prost om. Nu trebuie, la

vrâsta ta să aibă pretențiunea de a fi ascultat de oameni maturi. Tu n'ai nimic spre a-î învăța; din contră ascultându-î vei putea căpăta tot ce știu ei".

Morala a fost prea aspră, dar sămânța ei căzu într'un pământ bun, căci după cât-va timp, bătrânul vede pe băetan că vine să mulțumească. „Viū domnul meu, să vă mulțumesc“. „Bine, amicul meu, bine, dar tu nu te-ai supărat pe mine?“ „O! Nu domnule! Pentru moment mă supărasem, dar cugețând mai mult am văzut că aveți mare dreptate și pentru această frumoasă lecțiune, veșnic vă voi fi recunoscător. Bătrânul îl înbrăcișă și-î zise: „curaj, băete, curaj; tu ai să ajungi un om bun“.

În adevăr profețiile bătrânului s'au îndeplinit întocmai, căci tînărul, despre care am vorbit, a ajuns astăzi cel mai învățat și mai bun profesor din țară.

Iată un exemplu vrednic de urmat.

Cine credeți că l-a ridicat la acea treaptă? Numai aceste două lucruri: conversațiunea și citirea.

În conversațiune el tot-d'auna, las că era cu cea mai mare băgare de seamă, dar apoi se feria de exagerațiune, păstrând cea mai mare cuviință, către persoanele cu care convorbia.

Nu citea de cât cărți bune; căci, cu drept cuvînt, s'a zis că o carte este un amic; dar când ea este bună, atunci valorează mai mult de cât toți amicii: cartea îi vorbește după placul ei, fără lingușire; ca tovarăș de fericire, ea te însoțește ori unde și te mîngăie în zile de supărare.

Ea îți păstrează toate secretele tale și ți le descopere pe ale ei, însă numai atunci când o citești.

Pe ea o ai tot-d'a-una; nu ocupă mult loc; nu să plînge când o părăsești și vine îndată ce vei dori-o. În adevăr un ast-fel de amic se găsește mai rar și este mai prețios de cât toate comorile din lume.

Din nenorocire însă, printre cărți, ca și printre oameni, se găsesc amici falși. Să vă feriți, cu tot dinadinsul, de asemenea cărți, căci o carte rea, citită de o minte crudă, aduce mai multă pagubă, de cât folosul ce ar da una bună.

Atârnă deci de voi de a vă face buni sau răi; de vă veți obișnui de timpuriu a citi cărți bune și a vă alege amici buni, fiți siguri că veți ajunge bine; de veți urma din contra, veți ajunge oameni răi și nefolositori atât vouă, cât și semenilor voștri.

Pr. V. Diaconescu.

Institutur în T.Ocna.

DIDACTICA MAGNA¹

DE

AMOS COMENIUS

Tradusă în românesce de

PETRU GÂRBOVICEANU

Doctor în filosofie

Profesor de filosofie la Seminarul Central și de limba română la școala Normală a societății din București.

(Urmare)

VII. PRINCIPIU.

46. **Natura nu face salturi, ci înnaintează treptat.** — (*VII principiu: toate treptat, iar nu în salturi*). Și formarea paserii își are treptele sale, cari nici nu se pot sări, nici schimba. până ce puiul nu iese din ghe-oacea spartă a oului. De îndată ce s'a întâmplat a-ceasta, *paserea-mamă* nu-l lasă să sboare imediat și să-și caute singur nutrimentul (câci n'ar putea), ci îl nutrește singură și îl ajută spre a căpăta pene, încăl-zindu-l cu propria sa căldură. După ce i-a crescut pe-nele nu-l gonește imediat din cuib spre a sbura, ci-l exersează puțin câte puțin de a-și întinde aripele, mai ântâiu în cuib, după aceea să se ridice de-asupra cui-bului și a le mișca, în fine afară din cuib, totu-și în apropiere. Apoi din cracă în cracă, din arbore în ar-bore, din munte în munte. Și ast-fel va putea cu chi-pul acesta să sboare în aerul liber. Toate acestea însă după cum se vede își aũ timpul seũ anume și nu numai timpul, ci și trepte și nu numai trepte, ci și o continuare neschimbătoare de trepte.

47. (*Imitare*). Tot așa înaintează și acel ce clădește o casă. El nu începe cu vârful, nici cu pereții, ci cu temelia. Și după ce a pus temelia, nu începe imediat

¹ A se vedea numerile precedente ale acestei reviste.

cu acoperemîntul, ci clădește mai întăiu pereții. Cu un cuvînt: *după cum se condiționează reciproc ori și ce, tot așa și nu alt-fel trebuie să se și unească.*

48. Așa și *Grădinarul* trebuie să observe trepte în lucrările sale. El trebuie să caute un trunchiū, să-l desgroape, să-l planteze, curețe, despice, să înfigă altoiul, etc., și să nu lase nimic la o parte, nici să îngrijească de una înaintea alteia. Și dacă totul înaintează treptat atunci nu e posibil ca lucrarea să nu reușească.

49. (*Abatere*). Așa dar e un ce prost, dacă învățătorii nu împart materia de învățămînt atît pentru sine, cît și pentru scolari așa, ca nu numai una să urmeze încontinuu după alta, ci ca și fie care să se termine neapărat într'un anumit timp. Căci dacă nu se stabilesc bine scopurile și mijloacele spre a ajunge la ele, precum și ordinea mijloacelor, atunci se va trece ușor ceva cu vederea, se va schimba și ușor se va încurca lucrul. BCU Cluj / Central University Library Cluj

50. (*Indreptare*). De aceea trebuie :

I. *Ca totalitatea studiilor științifice să se împartă în clase și că aceea ce se predă mai întăiu să deschiză calea la aceea ce se predă mai târziu.*

II. *Ca timpul să se împartă cu îngrijire, ca cu chipul acesta fie-care an, lună, zi și oră să-și aibă partea sa particulară.*

III. *Ca această măsurare a timpului și a lucrului, să se observe bine, ca nu cumva să se treacă ceva cu vederea, sau să se schimbe.*

VIII. PRINCIPIU

51. *Dacă Natura începe ceva, ea nu încetează pînă nu-și termină lucrarea. — (VIII principiu: Nimeni să nu înceteze mai înainte de a-și termina lucrarea).* De pildă : dacă pasărea începe să clocească

ouele fiind condusă la aceasta de un impuls al naturii, ea nu încetează până nu scoate puii. Căci dacă ar întrerupe numai câte-va ore, atunci s'ar răci fructul și s'ar strica. Și chiar dacă a scos puii nu 'i părăsesce imediat, ci 'i încălzește până se întăresc în viață și se acoper cu pene spre a putea suporta aerul.

52. (*Imitare*). Așa și *Pictorul*, care a început un tablou face tot posibilul ca să 'și continue lucrarea, căci numai ast-fel se prind culorile mai bine și țin mai mult.

53. Din acelaș motiv, e cel mai bun lucru de a nu se întrerupe clădirea unei case deja începute. Căci altfel se strică lucrarea de soare, ploae și vânt și aceea ce se adaogă mai târziu nu se prinde bine. În fine se vatămă zidul făcându-se diferite găuri în zid.

54. De asemenea și *Grădinarul* procedează destul de înțelepțește, dacă punând o dată mâna pe plantă nu încetează până ce și-a terminat lucrarea. Căci de permite ca sucii trunchiului său al altoiului să se usuze, atunci și planta se va usca.

55. (*Abatere*). De aceea e destul de vătămător lucru, dacă se dau copiii la școală ani și luni întregi și pe urmă se țin acasă în anumite timpuri de se ocupă cu alte afaceri. Tot așa, dacă învățătorul începe cu școlarii când una când alta și nu termină nimic. În fine și dacă n'are un plan stabilit după care să urmeze în fie-care oră, ca cu chipul acesta să se vază încetul cu încetul un anumit progres. Unde lipsesce un asemenea foc, acolo totul se răcește. Și nu în zadar e proverbul, *ca ferul să se bată până e cald*, căci de se răcesce, atunci nu mai are asupra lui nici o putere ciocanul și va trebui să se bage încă o dată în foc, însă bine înțeles aceasta se face cu o anumită pierdere de timp și de fier. Căci cu cât se bagă de mai multe ori în foc, cu atât se perde mai mult din substanța lui

56. (*Indreptare*). Din acestea urmează :

I. *Ca acel, care se dă la școală să se țină în ea până ce iese un om cu multe cunoștințe, moral și religios.*

II. *Localul școlii trebuie să fie într'un loc liniștit, departe de zgomote și de petreceri.*

III. *Ceea ce trebuie făcut conform prescripțiunii, să se facă fără întrerupere.*

IV. *Să nu se permită absențe și zagabondagiu ori și sub ce pretext.*

IX PRINCIPIU

57. **Natura înlătură cu îngrijire aceea ce e contrariu și periculos.**— (*IX principiu : Aceea ce e contrariu trebuie înlăturat*). Paserea, care încălzesc oule prin clocire nu suferă în cuib vânt, ploaie sau peatră. Ea gonesce de asemenea șerpi, paseri carnivore și altele.

58. (*Imitare*). Tot așa și *Arhitectul* conservă lemnele, cărămida, țigla, varul pe cât se poate de uscate și nu lasă să se strice sau să se dărâme aceea ce s'a clădit o dată.

59. Asemenea și *Pictorul* nu pune un tablou picturat de curând ori și unde, adică în curent, sau la o căldură prea mare, sau să se umple de praf și să pună cine-va mâna pe el.

60. Și *Grădinarul* îngrădesce vlăstarii fragezi spre a nu fi roși sau vătămați de capre și alte animale.

61. *Abatere*. Așa dar se procedează foarte neînțeleptesce dacă se *predau școlarilor chiar de la începutul studiului controversă, adică, dacă li se inspiră îndoială într'un lucru oare-care mai înainte de a-l fi priceput*. Căci ce însemnează aceasta, de a clătina o mică plantă înainte de a prinde rădăcini? (Foarte bine scrie Hugi: nimeni nu va putea să ajungă la o cunoștință științifică a adevărului dacă începe în învățământ cu examinarea Controverselor). *Tot așa dacă și*

tinerimea nu e ferită de citirea cărților demoralizatoare și de a nu fi în contact cu colegi corupți.

62. (*Indreptare*). De aceea să recomandă următoarele :

I. *Ca școlarii să nu primească alte cărți spre citire, de cât acele, care sunt destinate pentru clasa lor.*

II. *Ca aceste cărți să fie ast-fel înlocuite, în cât să se poată cu drept cuvânt numi izvoare ale înțelepciunii, moralității și pietății.*

III. *Să nu se permită nici un contact desfrânat atât în școală, cât și în apropierea ei.*

63. (*Concluziune*). De se vor obserba toate acestea cu îngrijire, atunci nu va fi posibil ca școlile să nu'și ajungă ținta lor.

(Va urma).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PENTRU ABONAȚII PLATNICI

Ori-care din abonații cari au plătit pe anul V și are lipsă de vre-un No., bine-voiască a-l cere de urgență până se mai află câte-va numere disponibile.

Administrația.

Abonații cari au plătit după apariția No. 12, anul V.

	Leî		Leî
D-1 P. Pănoiu, Crasna, G. . .	12,—	D-1 N. Enciu, Siminești . . .	12,—
D-ra E. Dumitrescu, Crev.-m.	6,—	„ Enescu, Vasilați	10,—
D-1 I. Stănculescu, Crev.-m.	6,—	„ Bijutescu, Baia de aramă	12,—
„ C. Niculescu, Piscani . . .	6,—	„ G. Petrov, M-rea Cașin . .	8,—
„ V. Milea, Tilisca, (Siliște)	10,75	„ I. Prodescu, Cénov . . .	7,—
„ C. Ratea, Pădureții	12,—	„ I. Popescu, Pârlita	12,—
„ R. Belea, Suseni	24,—	„ D. Teodoru, Institutori . .	3,—
„ C. Beloiu, Roman	12,—	„ S.S. Preot Diaconescu T. O.	10,—
„ N. Iordănescu, Hotare . . .	10,—	„ Simion Medvighi, Bucov. .	4,—
„ Iuliu Birou, Gros-Tigv. . .	10,75	„ I. Chirițescu, T. Vladimir.	12,—

PREMII PENTRU ABONAȚI

Toți abonații „Luminei pentru toți“ după achitarea abonamentului pot avea volumul de Anecdote Populare de Th. D. Sperantia cu preț redus și anume :

1 volum ediția de lux 4 lei în loc de 5 lei

1 volum ediția elegantă 3 lei în loc de 4 lei.

A se adresa la redacție, trimițând prețul scăzut și 45 bani pentru recomandare.

Chitanțe de abonamente la această revistă se află la „Librăria Școalelor“ Strada Lipscani 96, la D-1 Arnăuțescu și în pensionatul Eniu Bălțeanu, la D-1 I. Georgescu.

LA „LIBRARIA SI TIPOGRAFIA SCOALELOR“

se găsească sau se procură toate cărțile române și străine, tot materialul trebuincios școlilor și cancelariilor, precum și tot felul de obiecte de fantazie și de lux pentru daruri de anul nou și de zilele onomastice.

De asemenea se pot tipări cărți, registre, jurnale, bilete de nuntă, de botez, de înmormântare, cărți de vizită și or ce fel de lucrări curente și de lux.

Iată câteva scrieri din colecția acestei librării :

	Lei B.		Lei B.
Metodica științelor matematice pentru institutori, învățători și normalişti, de V. Gr. Borgovan.	1,00	pedagogică „Lumină pentru toți“.	
Anechdotă populare, de Th. D. Speranția.	4,00	Anul I legat 8 lei și nelegat	7,—
Anechdotă populare, de Th. D. Speranția ediția de lux.	5,00	» II legat	15,—
Cheia cărții sau Abee	0,30	» III legat.	12,—
Studiu asupra poezii didactice la Eleni de Eniu Bălțeanu	4,00	» IV legat.	12,—
Cărțile I din conductorul metodei de a învăța pe copii cu înlesnire citirea și scrierea	0,35	» V legat.	14,—
Leția I (Floarea) din învățăm. intuitiv.	0,20	» VI abonament pe un an	12,00
Leția II (Iuca) din învățăm. intuitiv.	0,30	Indreptar teoretic și practic al învățămîntului intuitiv	
Leția III (Cubul) din învățăm. intuitiv.	0,20	de V. Gr. Borgovan, lei 4, iar prin poșta lei	4,20
Leția IV (cilindrul, sfera și cercul) din învățăm. intuitiv.	0,20	Cartea manuală în școlile prim. de S. Ionescu	0,50
Caracul Sylva, biografie.	0,40	Poesiile Copiilor, adunate de Maria Eniu Bălțeanu, broșată	0,80
Davila, biografie.	0,50	Cartonată.	1,00
Cărțile I din stadiul naturii.	0,20	Legată de lux.	1,50
Discurs asupra stilului de defon.	0,30	Această cărtică cuprinde poezii române, franceze și germane, potrivite pentru etatea copiilor din clasele primare. Poesiile străine sunt traduse și în românește.	
Numărul acesta 9 bucăți din de Eniu-Bălțeanu		Carte rugăciunii, format elegant și portativ, cuprinzând pe lângă toate rugăciunile și orânduirile comunicării, liturgiei, etc., Telem școlar, Epistolia, visul, etc. Se vinde broșată 1,50. Iar legată cu lei 2,50; 3,50; 4,00. etc	
. se adaugă 5 bani		Conductorul învățămîntului de Ioneanu.	1,00
. micii, 10 bani la scrierea cam de un leu, 20 de bani la cele de la 1,50 în sus până la 3 sau 4 lei. Revista		Istoria saeră p. cl. II și III prim. de Gilorteanu.	0,40